HANGON RANNIKKOPATTERISTON PERUSTAMISESTA 90 VUOTTA

1921 – 2011

Hangon Rannikkopatteriston Perinneyhdistys ry

SISÄLLYS

Puheenjohtaja majuri evp Veikko-Olavi Erosen tervehdys 3

Eversti evp Olavi Aspinjaakon muistelo Hangon Rannikkopatteriston komentajakaudelta 5

Suomenlahden Meripuolustusalueen komentajan kommodori Markus Aarnion tervehdys 8

Porkkalan Rannikkopataljoonan komentajan komentaja Sami Iso-Laurin tervehdys 9

Hangon kaupunginjohtajan Jouko Mäkisen tervehdys 11

Hangon Rannikkopatteriston komentajat 12

Joukko-osaston kunniamarssi, Hangon marssi 14

Hangon Rannikkopatteriston nimihistoria ja joukko-osaston toimipaikat 15

Hangon Rannikkopatteriston lippu, yksikköviirit, Hankoniemen risti, lippukilpi, joukko-osastotunnus 17

Hankoniemi, Suomenlahden suun strategisen kolmion läntinen kärki,
prikaatikenraali evp Asko Kilpinen 20

Hangon Rannikkopatteriston lakkauttaminen 31.12.2002 23

Perinneyhdistyksen perinnekolikoiden ensimmäinen luovutus Russarössä 4.5.2000 25

Hangon Rannikkopatteriston perustamisen 85-vuotisjuhla ja muistolaatan paljastus
kaupungintalon seinässä 1.8.2006 27

Kuvakavalkadi perinnepäivistä 32

Rannikkotykistön muistolaattojen paljastukset Stora Krokössä ja Bolaxissa 28.6.2006
sekä Jussarössä 25.5.2007 36

Kuvakavalkadi Perinneyhdistyksen jäsenretkistä 38

Runsaasti kertausharjoituksia 1980- ja 1990-luvuilla, kapteeni res Kimmo Mäkipeska 40

Muisteluksia Öröstä, majuri evp Kaarle Lange 42

Katsaus Hankoniemen ja Russarön menneisyyteen, sotilasmestari evp Erkki Kuronen 44

Kuvakavalkadi Hästö-Busöstä 1980-luvulta, luutnantti evp Risto Muuro 46

Kuvakavalkadi Perinneyhdistyksen eri tapahtumista 48

Julkaisutoimikunta:	Veikko-Olavi Eronen, Kimmo Mäkipeska, Jarmo Valtimo
Kuvat:	Kuva-Ahti Oy, Veikko-Olavi Eronen, Erkki Kuronen, Rauno Laine, Kaarle Lange, Pertti Kavén/HangonLehti, Risto Muuro, Västra Nyland
Taitto:	Jukka Eronen
Painopaikka:	Tammisaaren Kirjapaino, 2011 (painosmäärä 600 kpl)
Kansikuva:	Hangon Rannikkopatteriston lippu, piirros Reijo Kankaristo
Takakansi:	Joukko-osastotunnus

PUHEENJOHTAJAN TERVEHDYS

Arvoisa lukija

Hangon Rannikkopatteriston perustamisesta tulee 1.8.2011 kuluneeksi 90 vuotta. Rannikkotykistön joukko-osastojen perustaminen Suomenlahden rannikolle tapahtui keväällä 1918 vapaussodan (kansalaissodan) katkerien taistelujen jälkeen, Suomenlinnan linnoituksen haltuunottamisen sekä Viipurin, Kotkan ja Hangon seuduilla olevien venäläisten jättämien pattereiden miehittämisen yhteydessä. Russarön linnake oli 16.9.1918 alkaen Suomenlinnan rannikkotykistön I Rannikkotykistöpataljoonan alaisuudessa, nimenä oli Russarön erillinen patteri. I Rannikkotykistöpataljoona sai 19.4.1919 uuden nimen Rannikkotykistörykmentti 1. Sotaväen päällikön päiväkäskyllä n:o 45 8.6.1921 perustettiin läntisimmän Suomenlahden ja Turun saariston rannikkopuolustuksen tehostamiseksi 1.8.1921 Turun Erillinen Rannikkopatteristo. Tätä päivämäärää Hangon Rannikkopatteristo pitää perustamispäivänään. Patteristoon kuuluivat tuolloin Russarön, Örön, Utön ja Lypertön (Katanpään) patterit. Uuden patteriston ensimmäinen komentaja oli kapteeni **Otto Nylund** ja hänen jälkeensä tuli patteriston pitkäaikaisin komentaja (17 v, 1923–1940) everstiluutnantti **Jarl Christian Olin**. Kaikki patterit toimivat Örössä kesäkuuhun 1922 asti, koska toimipaikat eivät olleet valmiita, pl. Russarö, jonne linnakkeen väki siirtyi hiihtomarssina talvella 1922, matkaa n. 50 km. Esikunta toimi perustamisvaiheessa Suomenlinnassa lokakuun alkuun ja Örössä 8.10.1921 – kesään 1926, jonka jälkeen siirtyi Hankoon.

Paljon on tapahtunut vuosikymmenien saatossa näiden alkuvaikeuksien ja mittavien ponnistelujen jälkeen. Mikä tärkeintä, patteristo oli saatettu toimintakuntoon, mistä ovat osoituksena Talvisodan alkupäivinä 1939 Russarön ja Utön pattereiden vihollisen maihinnousuyritysten torjunnat. Russarön linnake sai tulikasteensa jo joulukuun 1. päivänä, jolloin linnake torjui venäläisten risteilijä Kirovin pääsyn saattohävittäjineen Hankoon. Silloiset hankolaiset joutuivat jättämään kotinsa Talvisodan päättyessä maaliskuussa 1940 ja lähtemään evakkoon. Noihin vuosiin mahtuu niin sota-ajan ikävät tapahtumat kuin seuraavien vuosikymmenten mittavat uudistukset: Hangon rintaman ajan ankarat, veriset saaristotaistelut jatkosodan alussa, miinanraivaus ja jälleenrakentaminen sotien jälkeen, joukko-osaston organisaatiomuutokset 1950-luvulla, rannikkotykistön nopean teknisen kehityksen aika 1970-luvulta alkaen, ohjuskokeilut Hästö-Busössä, raval-järjestelmän käyttöönotto, 100 TK pattereiden rakentaminen ja 1980-luvulla alkanut 130 TK pattereiden rakentaminen sekä RT:n rationalisoinnin ja rakennemuutosten aika. Suurin muutos tapahtui 1.7.1998, kun rannikkotykistö yhdistettiin Merivoimiin, samalla Hangon Rannikkopatteristo muuttui Suomenlahden Meripuolustusalueen alaiseksi joukkoyksiköksi.

Hangon kaupunki ja Hangon varuskunta ovat tarvinneet toisiaan heti alusta lähtien, yhteistyö on korostunut erityisesti viime sotien jälkeisessä jälleenrakennusvaiheessa. Erinomaisesta yhteistyöstä ja yhteishengestä on osoituksena 1990-luvun alussa yhteiset ponnistelut patteriston säilyttämisen puolesta. Joukko-osaston lakkautusuhan torjumiseksi perustettiin ”Pro Hangon varuskunta-liike”. Liikkeessä olivat mukana kaupungin johto, 1990-luvun alussa kaupunginjohtaja **Arvi Suvanto** ja 1990 -luvun lopulla kaupunginjohtaja **Tom Axberg**, valtuuston ja hallituksen puheenjohtajat sekä kaikki Hangossa toimivat puolueet, sotaveteraani- ja maanpuolustusjärjestöt, ammattijärjestöt ja patteriston eri henkilökuntaliittojen luottamusmiehet. Hankolaiset tunsivat patteristonsa omakseen! Liikkeen edustajat kävivät vuosien 1992, 1997 ja 2001 aikana kolme kertaa eduskunnassa ja kolme kertaa eri puolustusministerien luona ja kerran puolustusvoimain komentajan amiraali **Jan Klenbergin** luona. ”Liike” sai käynneillään kansanedustajilta myötätuntoa, lohjalainen kansanedustaja **Matti Saarinen** puolusti loppuun saakka patteriston säilyttämistä. Puolustusministeri **Elisabeth Rehn** lupasi, että hänen ministeriaikanaan patteristoa ei lopeteta, mutta joitakin supistuksia joudutaan tekemään. Taistelu patteriston puolesta ei ollut turhaa, saatiinhan tähän kymmenen vuoden viivytys!

Hyvistä suhteista Hangon kaupungin johtoon on osoituksena myös 1.8.2006 yhteistyössä paljastettu patteriston muistolaatta kaupungintalon seinässä. Tämä on kunnianosoitus menneiden sukupolvien työlle, kaikille niille, jotka ovat aikanaan palvelleet Hangon Rannikkopatteristossa ja sen perinnejoukko-osastoissa.

Patteristo lakkautettiin 31.12.2002. Russarön valmiuslinnake muutettiin aluksi valvontalinnakkeeksi ja vuoden 2005 lopulla vartiolinnakkeeksi, Hästö-Busö jäi vartiolinnakkeeksi. Kaikki patteriston toiminnot kaupungissa lopetettiin ja rakennukset tyhjennettiin. Tänään Suomenlahden Meripuolustusalue, Porkkalan Rannikkopataljoona (Suomenlahden Meripataljoona, nimenmuutos 2007 alusta) ja Hangon Rannikkopatteriston Perinneyhdistys haluavat yhdessä ylläpitää jo vuosikymmeniä sitten luotuja hyviä suhteita Hangon kaupungin johtoon.

Hangon Rannikkopatteriston Perinneyhdistys ry on perustettu 19.5.1999, jolloin pidettiin yhdistyksen perustamiskokous Esikunta- ja Huoltopatterin tiloissa, perustajajäseniä oli 30 henkeä. Yhdistys rekisteröitiin 17.4.2000. Oli onni, että yhdistys perustettiin vielä patteriston toimiessa. Myöhemmin olisi ollut paljon vaikeampaa ja ehkä mahdotontakin perustaa yhdistys, jolla on näin paljon toimintaa, kuin sillä on tänä päivänä. Muun muassa upseerikerhon, päällystökerhon ja eri maanpuolustuskerhojen perinne-esineistö ja kalusto saatiin vietyä Russarön linnakkeelle kahteen eri tupaan patteriston myötävaikutuksella, mikä oli onni ko. yhdistyksille, kun materiaali saatiin koottua yksiin tiloihin, kuten ne olivat kaupungissakin olleet. Silloisen Suomenlahden Meripuolustusalueen komentajan kommodori **Heikki Salmelan** toimesta Perinneyhdistys ja muut maanpuolustusyhdistykset saivat kaupungista yhteiset toimisto- ja kokoustilat patteriston esikunnan vielä toiminnassa olleista tiloista. Tämä oli yhdistysten toiminnan kannalta ratkaisevaa.

On ollut mahtavaa nähdä, että patteristoa ei ole haudattu unhon yöhön, vaan se elää perinteitä vaalien yli 400 jäsenensä voimin! Juhlajulkaisumme käsittelee etupäässä Perinneyhdistyksen tapahtumia yli kymmenen vuoden ajalta. Toimituskunta on halunnut ottaa mukaan myös vanhempaa historiaa, mitä kaikkea ei ole aiemmin ollut kootusti luettavissa.

Kiitän yhdistyksen ja omasta puolestani Suomenlahden Meripuolustusalueen ja Porkkalan Rannikkopataljoonan komentajia henkilökuntineen sekä Hangon kaupungin johtoa ja sotaveteraani- ja maanpuolustusyhdistysten puheenjohtajia jäsenistöineen erinomaisesta yhteistyöstä yhdistyksemme kanssa heti toimintamme alusta alkaen. Kiitämme Hangon Säästöpankkisäätiötä juhlajulkaisumme painatuskustannusten tukemisesta ja kaikkia yrityksiä, jotka olette tukeneet tätä juhlajulkaisua ja yhdistyksemme toimintaa, suurin osa teistä jo alusta alkaen.

Toivotan jäsenistöllemme antoisaa juhlavuotta ja kaikkea hyvää elämässänne eteenpäin!

Hangossa joulukuussa 2010
Puheenjohtaja Veikko-Olavi Eronen

LÄHTEET

• Suomen Rannikkotykistö 1918–1958
(julkaisija: Rannikkotykistön Upseeriyhdistys ry 1959)

• Hangon Rannikkopatteristo 1921–1998
(maisteri Pekka Silvast, julkaisija: Rannikkotykistön Upseeriyhdistys ry 1998)

Eversti evp Olavi Aspinjaakon muistelo

HANGON RANNIKKOPATTERISTON KOMENTAJAKAUDELTA

Taustaksi tälle muistelolle haluan mainita, että Hankoniemi oli ollut elämässäni jo ennen komentajakauttani viidessä eri vaiheessa. Olin keväällä ja kesällä 1940 Pinjaisissa, Tammisaaressa ja Dragsvikissa Viipurin evakkona, kesällä ja syksyllä 1941 tukikohtana Dragsvik Hangon Ryhmässä vapaaehtoisena lähettinä, kesällä 1942 Hangossa Rannikkotykistörykmentti 11:ssä vapaaehtoisena lähettinä, keväällä ja kesällä 1944 Russarössä ja Hästö-Busössä Rannikkotykistörykmentti 11:n nostomiehenä sekä vielä keväällä ja syksyllä 1950 Hangon ja Tammisaaren alueilla luutnanttina runkomittaustehtävissä.

Jälkeenpäin voisi sanoa, että kohtalo oli suonut minun tutustua Hankoniemeen monessa vaiheessa ennen tänne joukko-osaston komentajaksi tuloani. Näistä vaiheista olisi tarinoitavaa, joka saattaisi kiinnostaa tämän julkaisun nuorempiakin lukijoita. Se ei kuitenkaan mahdu tähän kirjoitukseen.

Komentajakaudeltani 5.11.1971–19.3.1976 yritän kertoa vain sellaisista asioista ja tapahtumista, jotka olivat erityisiä juuri tälle ajanjaksolle tai jotka muuten ovat jääneet muistiin voimakkaina. Esitän näitä asiakokonaisuuksittain.

1. PATTERISTON VASTAANOTTO ERIKOINEN

Puolustusvoimain Komentajan esittelyssä 17.9.1971 minut, Vaasan Rannikkopatteriston komentaja, määrättiin Hangon Rannikkopatteriston komentajaksi päivämäärällä 6.10., jolla ajankohdalla oli myönnetty ero edeltäjälleni everstiluutnantti **Pentti Silvastille**. Patteriston luovutusta ja vastaanottoa suunniteltaessa ilmeni, että Silvast oli jo loppulomalla ja oli kiirehtinyt uuteen työpaikkaansa Oy Tampellaan Tampereelle, jonne oli myös muuttanut. Hänen toivomuksensa mukaisesti joukko-osaston luovutus ja vastaanotto tapahtui ”Silvastien sotilaskodissa” – hänen sanontansa – Tampereella, jossa kävin 30.9. Luovutettuani Vaasan Rannikkopatteriston otin 4.–5.11. vastaan uuden joukko-osastoni. Se tapahtui käyden kaikissa yksiköissä yksinäni, kun komentajan sijaisena ollut patteristoupseeri oli sairaana. 5.11. ilmoitin sanomalla Etelä-Suomen Sotilaslääninn Esikuntaan ottaneeni vastaan Hangon Rannikkopatteriston. – Lukija voinee päätellä Hangon alkutilanteeni tunnelmat.

2. PATTERISTON HENKILÖSTÖVAJAUS/PUOLUSTUSHALLINNON ASUNTOJEN PUUTE HANGOSSA

Patteristo kärsi merkittävästä henkilöstövajauksesta, jonka pääsyy oli puolustushallinnon asuntojen puute erityisesti Hangossa. Asia oli saatettu päättäjien tietoon. 1.8.1971 patteriston 50-vuotisjuhlaan lähettämässään tervehdyksessä Puolustusministeri **Kristian Gestrin** mainitsee nämä asunto-olosuhteet vakuuttaen, että ministeriössä ”jatkuvasti vakavasti pyritään saamaan aikaan olosuhteiden parantamista”. Henkilöstövajaus/asuntojen puute – asia oli esillä Rannikon Puolustaja-lehden kolmessa perättäisessä numerossa 4/1971, 1/1972 ja 2/1972. Ruotuväki-lehdessäkin asiaa käsiteltiin.

1.8.1974 patteriston vuosipäivän puheessaan Etelä-Suomen Sotilaslääninn komentaja kenraaliluutnantti **Kai Halmevaara** puuttui kurjiin asunto-olosuhteisiin Hangossa arvostellen kärkevästi valtiovallan täysin riittämättömiä toimenpiteitä. Lehdet uutisoivat puheen näkyvästi. Samassa tilaisuudessa myös rannikkotykistön tarkastaja eversti **Eero Veranen** esitti syvän huolestuneisuutensa Hangon asuntoongelmaan.

Vuonna 1975, 13.–14.3., Rannikkotykistön Upseeriyhdistys järjesti tutustumiskäynnin talviolosuhteisiin rannikkolinnakkeella Russarössä Valtionvarainministeriön, Puolustusministeriön ja Akavan edustajille. Tässä yhteydessä kiinnitettiin erityinen huomio vaikeaan asuntotilanteeseen. 4.9. Yleisradion Uudenmaan aluetoimitus kävi haastattelemassa kantahenkilökunnan asumisoloista Russarössä ja haastattelu tuli yleisohjelmassa 6.9.

Voinee kai sanoa, että kaiken tämän ”pommituksen” seurauksena Hangon asuinrakennustyömaan avajaisia päästiin viettämään vihdoinkin 1.10.1975. Kuten tiedetään nämä yhteistyössä Valtion Rautateiden kanssa toteutetut Nycanderinkadun asuintalojen rakennustyöt saatiin valmiiksi vuonna 1978.

3. RUSSARÖN MAJOITUSTILOJEN AHTAUS

Toinen rakennustoimenpiteitä odottava kohde oli Russarön kasarmi, joka oli käynyt liian pieneksi sinne majoitettavalle varusmiesmäärälle. Tähän asiaan kiinnitti edeltäjäni 1.8.1971 vuosipäivän puheessaan huomiota tilannetta hyvin kuvaavin sanoin.

Vuonna 1972, 27.11., saatiin Puolustusministeri Kristian Gestrin tutustumiskäynnille patteristoon. Silloin hänelle näytettiin myös Russarön täyteen ahdetut 40 miehen majoitustuvat. Vuonna 1975, 13. –14.3., edellä mainitun tutustumiskäynnin yhteydessä tilanne selvitettiin vieraille. Vuonna 1976, 1.3., saatoin vielä näyttää tilanteen silloin patteristossa vierailleelle Puolustusministeri **Ingvar S Melinille**. ”Hitaita ovat herrojen kiireet” piti taas paikkansa. Russarön kasarmin laajennus valmistui vihdoin viimein 1980-luvulla.

4. HARJOITUKSISSA ERITYISTÄ

Komentajavuosieni aikana toimeenpantiin useita suuria harjoituksia joko sotaharjoituksiin liittyen tai omina kertausharjoituksina. Tällaisia olivat vuonna 1972 elokuussa ollut Hankoniemen sotaharjoitus ja siihen liittyen rannikkoalueen esikunnan ja Russarön kevyen patterin kertausharjoitus, vuonna 1973 toukokuussa ollut Lounais-Suomen Sotilaslääninkevätsotaharjoitus ja rannikkotykistönkevätampumaleiri, vuonna 1974 syyskuussa ollut rannikkopatteriston suuri, yli 1000 miehen, kertausharjoitus Hästö-Busön – Russarön alueella, vuonna 1975 toukokuussa ollut toisen rannikkopatteriston suuri kertausharjoitus läntisellä alueella sekä heti perään olleet patteriston ja Turun Rannikkotykistörykmentin yhteinen kevätampumaleiri, Länsi-Uudenmaan kevätsotaharjoitus ja rannikkoalueen esikunnan harjoitus. Näiden lisäksi toimeenpantiin tietysti patteriston omia ampumaleirejä.

Rannikkotykistöjoukko-osastojen välisissä kilpa-ammunnoissa patteristoa onnisti lopultakin vuonna 1974, jolloin voitimme kaikki palkinnot. Oli makeata vastaanottaa 5.12.1974 Hangon vanhalla urheilukentällä pidetyssä tilaisuudessa rannikkotykistön tarkastajalta parhaan joukko-osaston Karhulan malja! Olin lähettänyt kiittävän tervehdykseni tänä vuonna patteristossa palvelleille varusmiehille Yleisradion *Sävellahja 22000* -lähetykseen. Se luettiin palkintojen saantipäivän lähetyksessä ja sen jälkeen soitettiin ”Hangon marssi”.

Russarön järeillä tykeillä (2/234 BE 50) koettiin historiallinen päivä 15.5.1975, jolloin niillä ammuttiin viimeiset laukaukset. Tilaisuutta olivat seuraamassa sotilaslääninkomentaja, rannikkotykistön tarkastaja, järeän patterin veteraaneja ja tuolloin kertausharjoituksessa olleen rannikkopatteriston Russarön henkilöstöä. Ammunnasta laadittiin erityinen seuraajien eli ”tarkastajien” allekirjoittama ampumapöytäkirja.

Rannikkopatteriston kertausharjoituksessa syyskuussa 1974 tapahtunut syöksyveneonnettomuus lienee vielä yleisesti muistissa. Onnettomuushan sattui, kun harjoitukseen kuuluva syöksyvene 12.9. illansuussa lähdettyään Hästö-Busöstä kohti Jussarötä Maskskärin lähistöllä jouduttuaan liian voimakkaaseen aallokkoon upposi ja mukana olleista kahdeksasta miehestä kolme hukkui viiden onnistuessa hädin tuskin pelastautua uimalla usean sadan metsin päässä olevalle kallioluodolle. Hukkuneet olivat pioneerikouluttajana toiminut Uudenmaan Prikaatin yliluutnantti, reservin vänrikki ja reservin kersantti. Onnettomuus järkytti syvästi koko patteristoa reserviläisineen. Seurasi tutkimukset, surunvalittelut ja kolmet hautajaiset.

7.2.1975 päivätyllä Pääesikunnan kirjelmällä ilmoitettiin, että sotilasviranomaiset eivät saata asiaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Onnettomuuden syitä tutkineen tutkijalautakunnan selvityksestä oli kirjoitus Ruotuväki-lehdessä 3.3.1975 otsikolla ”Syöksyveneet pois avomereltä”. Päivälleen vuosi onnettomuuden jälkeen 12.9.1975 muistettiin hukkuneita pioneereita viemällä haudoille kukkatervehdykset ja paljastamalla Hästö-Busössä pronssinen muistolaatta, jonka olivat kustantaneet ja hankkineet kertausharjoituspatteriston reserviläiset. Tilaisuudessa oli läsnä jokaisen hukkuneen omaisia.

5. TOIMINTAVALMIUSTARKASTUKSET JA TYKISTÖLLINEN VALMIUS

Erilaisia toimintavalmiustarkastuksia pidettiin silloin tällöin, varsin paljon vuonna 1975. Linnakkeiden tykistöllinen valmius todettiin myös ampumalla muutamia laukauksia. Oli vastuunkantajan helpottavaa havaita, että tykistötuli todella pystyttiin aloittamaan nopeasti vaikka yöllä yllättäen pidetyssä tarkastuksessa. Oli mieluista antaa tunnustus tehtävänsä hallitsevalle henkilökunnalle!

6. MERITORJUNTAOHJUKSEN RANNIKKOKALUSTON KEHITTÄMINEN

Meritorjuntaohjuksen maalta ammuttavan ja siis rannikkotykistön käyttöön soveltuvan kaluston kehittämistyö jatkui komentajakautenani erilaisia peitenimiä käyttäen. Hästö-Busön opetustilaisuuksien lisäksi käytiin Pyhärannan Reilassa ohjusammunnoissa laivaston hoitaessa merellisen toiminnan. Salatuissa öiseen aikaan tapahtuvissa maantiekuljetuksissa oli omat seikkailunsa. Kesäkuussa 1972 Reilan meritorjuntaohjuspatterin miehistönä oli ensimmäisen kerran varusmiehiä. Puolustusvoimain komentaja kenraali **Kaarlo Leinonen** oli saapunut seuraamaan ammuntaa. Ohjus ei lähtenytkään Comet-panssarivaunun alustaltaan, jokin tekniikassa petti! Patterille pitämässään puhuttelussa kenraali ei suinkaan antanut pyyhkeitä, vaan totesi vanhan tykkimiehen tyyneydellä tekniikan kanssa näinkin voivan käydä ja korosti varusmiehille heidän erikoisasemaansa tällaisen salaisen yksikön miehistönä.

7. MUUTAKIN KERROTTAVAA OLISI, MUTTA NE EIVÄT MAHDU MUISTELOLLE VARATTUUN TILAAN

Muistikuvia olisi Ryhmä Hangon matkoista, valatilaisuuksista ja vuosipäivistä; erityisesti 1.8.1974 Gustavsvärnin Finlandia ja siihen liittyvät Tulliniemen patterin kunnialaukaukset sekä 1.8.1975 Tullisaaren Hauensuolen kallioon patteriston tunnuskuvion hakkaukset, patteristoon tehdyistä vierailuista ja kenraaliluutnantti Kai Halmevaaran jäähyväiskäynnistä patteristossa 12.3.1976.

8. PATTERISTON LUOVUTUS

15.3.1976 alkavalla viikolla luovutin patteriston seuraajalleni everstiluutnantti **Olavi Vehmakselle**. Luovutus ja vastaanotto tapahtui normaalilla ohjesäännön mukaisella tavalla. 19.3.1976 perjantaina allekirjoitimme luovutus- ja vastaanottopöytäkirjan ja 22.3. maanantaina kävimme ilmoittautumassa sotilaslääninkomentajalle Hämeenlinnassa. Samana päiväni siirryin Pääesikuntaan rannikkotykistötoimiston päälliköksi.

Hangon Rannikkopatteriston komentajakaudestani voin näin 35 vuotta myöhemmin sanoa, että se oli työteliästä aikaa, välillä raskastakin, johon kuului yllättävän paljon jatkuvaa liikkeellä oloa. Alaiseni olivat tehtävänsä hallitsevia. Siviiliympäristönä oli ystävällinen Hanko yhteisöineen. Kaudesta on jäänyt voittopuolisesti mieluisat muistot.

NYKYTILANTEESTA

Murheellisena täytyy todeta, että Hankoniemellä ei ole enää sen omaa rauhanajan joukkoa, sodanajan joukon runkona. Ajatellen, mitä kaikkea Hangon Rannikkopatteristo alueellisesti merkitsi – alueen valvonta, kiinteä rannikkotykistö, sen ja muutkin linnoituslaitteet, rakennukset, alueen puolustukseen joukkojen kouluttaminen – voi kysyä, onko tämä kaikki nyt todettu tarpeettomaksi? Onko uhkakuva muuttunut? Tuskin (*Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009*. Valtioneuvoston selonteko, sivu 64). Kun näin on, täytyy toivoa, että nykyinen rannikonpuolustuksen johto – ilman alueellista joukkoa – kykenee hyödyntämään Hankoniemen alueelle uhratuista puolustusvalmisteluista vielä käyttökelpoisina olevia osia ja vaalimaan niitä ”pahan päivän” varalle.

Eversti evp Olavi Aspinjaakko

SUOMENLAHDEN MERIPUOLUSTUSALUEEN KOMENTAJAN TERVEHDYS

Arvoisat Perinneyhdistyksen jäsenet, hyvät lukijat

1.8.2011 tulee kuluneeksi kunniakkaat 90 vuotta Hangon Rannikkopatteriston perustamisesta. Vaikka Patteristo itsenäisenä joukko-osastona lakkautettiin vuonna 1998 kun rannikkoyksiköt liitettiin merivoimiin, on Hankoniemen merkitys säilynyt olennaisena osana rannikkopuolustustamme. Hanko ja sen edustan saaret ovat kautta historian muodostaneet Suomenlahden suun ”portin” ja alueen tärkeys meriliikenteen ja koko meripuolustuksemme kannalta tulee säilymään jatkossakin.

Perinteet kuuluvat keskeisesti sotilasjoukon toimintaan. Meripuolustusalueen komentajana pyrin kannustamaan Rannikkotykistön perinteitä ja yhdistyksen jäsenten toimintaa, koska ne merkittävästi tukevat koko valmiusyhtymämme yhteistyötä ja ”perinnehenkeä”. Esimerkkinä yhdistyksen aktiivisuudesta on tämän vuoden Hangon Rannikkopatteriston vuosipäivän juhlatilaisuus. Perinteiden vaaliminen ylläpitää ja siirtää tietoisuutta itsestämme, omasta joukostamme ja sen historiasta sukupolvilta toiselle.

Suomenlahden Meripuolustusalue on eteläisen rantamaamme merellinen turva ja tehtävänämme on ehkäistä turvallisuusuhkien muodostuminen maamme ydinalueella kaikissa oloissa. Meripuolustusalueemme on yksi puolustusvoimien tärkeimpiä valmiusyhtymiä ja palkatun henkilöstön määrässä mitattuna se on Suomen suurin joukko-osasto. Vastuualueemme kattaa rannikko- ja merialueen aina Hangon edustalta Morgonlandetista Viipurin lahdelle itärajamme tuntumaan ja tehtävien moninaisuus meripuolustuksen kentällä on nykypäivänä varsin haasteellinen. Tilannekuvan muodostaminen merialueelta, alueellisen koskemattomuuden turvaaminen, meriliikenteen suojaaminen, liikkuvien operatiivisten joukkojen tukeminen alueellisilla yksiköillä ja joukkotuotantotehtävät vaativat jo normaalioloissa saumatonta yhteistyötä vastuualueemme toimijoiden kesken.

Vaativien tehtävien täyttämiseksi tarvitaan jokaista tämän joukon palkattuun henkilökuntaan kuuluvaa sotilasta ja siviiliä, jokaista varusmiestä ja jokaista reserviläistä omalla tärkeällä panoksellaan. Tämän lisäksi tarvitsemme myös laajan meitä tukevien yhteisöjen, yhdistysten ja yritysten muodostaman verkoston. Yhteistyöllä rakennamme sellaisen meripuolustuksen kokonaisuuden, johon kansakuntamme voi luottaa kaikissa olosuhteissa.

Hangon Rannikkopatteristo on menneiden vuosien ajan kokenut monia muutoksia. Merivoimissa muutoksia tulee tapahtumaan jatkossakin. Puolustusvoimien uudistus tulee vaikuttamaan meripuolustuksen kehittämiseen ja valmiusyhtymämme suorituskykyvaatimuksiin. Lainatakseni puolustusvoimien komentajan sanoja ”muutos puolustusvoimissa ei tarkoita pelkkää leikkausta ja supistusta vaan uuden kehittämistä”.

Lähtökohtana uudistuksessa on, että puolustusvoimien tehtävät eivät muutu. Puolustusperiaatteena tulee olemaan alueellinen puolustus, tosin edelleen kehiteltynä. Yleisen asevelvollisuuden toimivuus on varmistettava ja puolustusvoimien tavoitteena jatkossakin on, että koko palveluskelpoinen ikäluokka suorittaa varusmiespalveluksen.

Uudistettujen puolustusvoimien rakennuskiviä ovat vahva maanpuolustustahto, korkeatasoinen osaaminen sekä yhteistoimintaan perustuva ja yhteisvaikutuksia hyödyntävä suorituskyky.

Merivoimien suorituskykyjen uudistamisessa erään tärkeän kokonaisuuden muodostaa rannikkojoukkojen kehittämishanke, jolla lähivuosina oleellisesti parannetaan rannikkopuolustuksemme liikkuvuutta ja tulivoimaa. Rannikkojoukkojen koulutuksessa Hankoniemen puolustus ja valmiuden ylläpito alueella ovat edelleen meripuolustuksen kokonaisuuden kannalta tärkeitä. Osoituksena siitä ovat Russarön ja Hästö-Busön aktiivinen käyttö harjoitustoiminnassa, tiivis yhteistyö paikallisten viranomaisten ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa sekä hankolaisten hyvä maanpuolustustahto.

Suomenlahden Meripuolustusalueen puolesta onnittelen Hangon Rannikkopatteriston Perinneyhdistystä juhlapäivän johdosta ja samalla esitän suuret kiitokset Rannikkotykistön perinteiden vaalimisesta ja kehittämisestä, maanpuolustushengen ylläpidosta sekä Hangon Rannikkopatteristossa palvelleiden yhteenkuuluvuuden lujittamisessa. Perinneyhdistyksen yli 400 hengen jäsenmäärä kuvaa selkeästi sitä aktiviteettia ja arvokasta roolia mikä yhdistyksellä on maanpuolustushenkisten hankolaisten keskuudessa. Hangon kaupunki, paikalliset viranomaiset ja elinkeinoelämän yrittäjät ovat myös selkeästi osoittaneet tukevansa tavoitetta meripuolustuksen kehittämiselle. Haluan kiittää kaikkia yhteistyökumppaneita ja muita tahoja, jotka ovat tukeneet Perinneyhdistystä sen toiminnassa ja toivottaa kaikille erinomaista Hangon Rannikkopatteriston juhlavuotta.

Suomenlahden Meripuolustusalueen komentaja
Kommodori Markus Aarnio

PORKKALAN RANNIKKOPATALJOONAN KOMENTAJAN TERVEHDYS

Arvoisat lukijat!

Porkkalan Rannikkopataljoona tervehtii Hangon Rannikkopatteriston Perinneyhdistystä Hangon Rannikkopatteriston perustamisen 90-vuotis juhlavuoden merkeissä. Olemme ilolla huomioineet perinneyhdistyksen aktiivisen ja arvokkaan työn Hangon Rannikkopatteriston perinteiden vaalimisessa sekä rannikkotykistöhengen ylläpitämisessä koko perinneyhdistyksen 12 vuotisen toimintajakson aikana. Arvostamme suuresti perinneyhdistyksen roolia sen toimiessa Hankolaisten sotaveteraani- ja maanpuolustusyhdistyksiä ”kokoavana voimana”.

Hankoniemellä aistii edelleen korkean maanpuolustustahdon sekä hankolaisen yhteishengen, joka rakentui vuosikymmenien aikana varuskunnan, kaupungin sekä paikallisen elinkeinoelämän yhteisistä arvoista ja päämääristä. Kiitämme lämpimästi Hangon Rannikkopatteriston Perinneyhdistyksen johtokuntaa sekä jäsenistöä toiminnastanne – meille on ollut mieluisaa saada kunnioittaa Hangon Rannikkopatteriston perinteitä sekä osallistua vuotuisiin maanpuolustustapahtumiin kanssanne hankoniemellä. Erityisen kiitoksen haluamme tässä arvokkaassa yhteydessä osoittaa myös Rannikkosotilaskotiyhdistyksen Hangon paikallisosastolle toimintamme tukemisesta.

Käytän tässä yhteydessä mahdollisuutta kertoa teille Porkkalan Rannikkopataljoonasta ja sen tehtävistä. Pataljoona on nuori joukko, sillä on ikää vasta kolmannes perinneyhdistyksen verrattuna, joten lyhyt esittäytyminen on paikallaan.

Porkkalan Rannikkopataljoona on yksi Suomenlahden Meripuolustusalueen seitsemästä joukkoyksiköstä. Pataljoona on rakentunut vuoden 1998 organisaatiouudistuksen seurauksena portaittain rannikkojoukkoyksiköksi, jossa on yhdistetty silloisen Suomenlahden Laivaston Meripataljoona sekä Suomenlinnan Rannikkorykmentin Porkkalan Rannikkopatteristo. Hangon Rannikkopatteriston joukkoyksikön lakkauttamisen jälkeen Hankoniemen sotilaallisen puolustuksen tehtävät siirtyivät Suomenlahden Meripataljoonalle, jonka nimi organisaatioiden kehittämisen myötä vahvistettiin Porkkalan Rannikkopataljoonaksi vuoden 2007 alusta.

Porkkalan Rannikkopataljoona vastuualue yltää tänä päivänä Hankoniemeltä Porkkalan niemelle. Rannikkopataljoonan päätoiminnot ovat sijoittuneet Upinniemen päätukikohdan alueelle, mutta toiminta-alue kattaa vastuualueen lisäksi koko Suomenlahden rannikon. Merivoimien ampuma-

ja harjoitusalueista pataljoonan vastuulle kuuluvat Russarön, Hästö-Busön, Bågaskärin, Mäkiluodon sekä Rönnskärin saaret. Porkkalan Rannikkopataljoona suojaa ja luo toimintaedellytykset merivoimien operatiivisille joukoille Suomenlahdella. Pataljoonan avaintehtävät ovat meritilannekuvan muodostaminen, päätukikohdan turvallisuudesta vastaaminen, valmiuden ylläpito ja operatiivinen suunnittelu, raskaiden merikuljetusten koordinoiminen Suomenlahdella, öljyntorjuntavalmiuden ylläpito sekä sodan ajan joukkojen tuottaminen. Pataljoonan organisaatio käsittää komentajaa tukevan esikunnan lisäksi Upinniemen Merivalvontakeskuksen, Tukikohtakomppanian, Kuljetusviirikön sekä Upinniemen Vartioston. Joukkoyksikön aluskalusto sisältää vuonna 2011 vastaanotettavan uuden monitoimialuksen, tukialus Hylkeen, kampela-luokan kuljetuslautan sekä veneluokan aluksia. Vastuu- ja toiminta-alueen laajuudesta sekä tehtävien moniulotteisuudesta johtuen Porkkalan Rannikkopataljoona on rannikolla ja merialueella toimiva moniosaaja, eräänlainen ”sekatavarakauppa”.

Lopuksi haluan tuoda esiin ylpeyteni siitä, että olen saanut nuorena upseerina palvella Hangon Rannikkopatteristossa. Arvokkaimpana kokemuksena tuolta ajalta on mieleeni jäänyt, miten saumattomasti suomalainen maanpuolustus on osa yhteiskuntaa ja miten suuri merkitys yhteistyöllä ja toistemme tukemisella on yhteisten päämäärien saavuttamiseksi.

Toivotan Hangon Rannikkopatteriston perinneyhdistykselle, Hangon kaupungille sekä kaikille hankolaisille mitä parhainta juhlavuotta kokonaismaanpuolustuksen hengessä.

Porkkalan Rannikkopataljoonan komentaja
Komentaja Sami Iso-Lauri

Seppeleen laskevat veteraanikivellä HanRPston perinnepäivänä 1.8.2010, vasemmalta Sotainvalidien Veljesliiton Hangon osastosta *Holger Tötterman****, komentaja*** *Sami Iso-Lauri****, majuri evp*** *Veikko-Olavi Eronen****. Kunniavartiossa kivellä Hangon Reserviläisistä*** *Ari Hyttinen* ***ja*** *Teemu Vaahtera****. Kuva:*** *Pertti Kavén* ***/ Hangon Lehti.***

HANGON KAUPUNGINJOHTAJAN JOUKO MÄKISEN TERVEHDYS

Hankoniemen maanpuolustuksellisesti keskeinen sijainti on usein mainittu ja huomioitu sekä myös kriisien aikana koettukin tosiasia. Tämä sekä edullinen sijainti myös siviilielämän kannalta on aikanaan tuonut myös asutusta Hankoniemelle. Siten ei ole aivan yllättävää, että viimeisen Hangon nimeä kantavan joukko-osaston, v. 1921 perustetun Hangon Rannikkopatteriston, lakkauttaminen v. 2003 herätti huomiota ja vastustustakin.

Henkilökohtaisimmin joukko-osaston lakkautus koski patteriston työntekijöitä, mutta myös aikaisemmat työntekijät, varusmiehet, yhteistyökumppanit ja paikallisyhdyskuntana Hangon kaupunki ja sen väestö, eivät voineet olla muutosta huomaamatta. Joukko-osaston kaupungin elämää monella tavalla elävöittävä toiminta poistui Hangosta ja sen katukuvasta. Patteriston lakkauttamisen siivittämänä perustettiin Hangon Rannikkopatteriston Perinneyhdistys ry. v. 1999. Ilmeisesti juuri edellä mainituista piireistä perinneyhdistys on sittemmin saanut aktiivisimmat jäsenensä ja tukijansa.

Yhdistys on toiminnassaan ylläpitänyt Rannikkopatteristossa palvelleiden tai muuten sen toimintaan osallistuneiden tai siitä kiinnostuneiden yhteenkuuluvuutta ja vaalinut monella tavalla lakkautetun joukko-osaston ja sen edeltäjien perinteitä. Yhdistys on tehnyt yhteistyötä muiden maanpuolustus- ja paikallisten veteraanijärjestöjen kanssa. Tällä tavalla yhdistys on auttanut muita, usein jäsenmäärältään pienempiä järjestöjä ylläpitämään ja rikastuttamaan toimintaansa. Saavana osapuolena on varmaan ollut myös Perinneyhdistys itse.

Yhdistyksen perinnepäivä, ensimmäinen elokuuta, on muodostunut suosituksi yhdessäolon, muistojen ja tiedon kertaamisen ja kartuttamisen tapahtumaksi. Ymmärrettävästi päivää vietetään nimenomaan Hangossa, patteriston keskeisellä toimipaikalla Russarön linnakkeella. Perinnepäivään osallistuu myös Porkkalan Rannikkopataljoonan henkilöstöä. Näin perinneyhdistys ei pitäydy ainoastaan menneessä, vaan haluaa olla ajan hermolla ja kannustaa näin osaltaan entisen nimikko-osastonsa toimintaa, vaikka se nyt tapahtuukin toisissa olosuhteissa.

Yhdistys osallistuu eri muisto- ja juhlapäivien seppeleenlaskutilaisuuksiin ja on usein myös niiden suhteen aktiivinen aloitteentekijä ja avulias vastuunkantaja käytännön järjestelyissä.

Kiitän yhdistystä aktiivisesta – jopa aktivoivasta - ja hyvästä yhteistyöstä. Sen jatkuminen olkoon molempien osapuolten itsestään selvä tavoite.

Jouko Mäkinen
kaupunginjohtaja

HANGON RANNIKKOPATTERISTON KOMENTAJAT

1. Kapt Otto Nylund
(1.8.1921–17.11.1923)

2. Ev Jarl Christian Olin
(17.11.1923–13.3.1940)

3. Maj Hille Aarva
(1.1.1942–7.4.1942)

4. Evl Jarl Wickström
(7.4.1942–20.5.1942)

5. Evl Norman Simonen
(20.5.1942–1.12.1944)

6. Ev Niilo Kesämaa
(1.12.1944–4.10.1946)

7. Ev Niilo Heiro
(4.10.1946–22.4.1950)

8. Evl Reino Aaltonen
(22.4.1950–25.11.1953)

9. Evl Mauno Loikkanen
(25.11.1953–15.7.1958)

10. Evl Aake Merilä
(15.7.1958–22.2.1961)

11. Evl Paavo Heikkilä
(22.2.1961–30.11.1963)

12. Evl Aarre Kurki
(30.11.1963–12.8.1966)

13. Evl Esko Havo
(13.8.1966–6.6.1968)

14. Evl Aarni Kajaani
(6.6.1968–21.8.1970)

15. Evl Pentti Silvast
(21.8.1970–6.10.1971)

16. Evl Olavi Aspinjaakko
(5.11.1971–19.3.1976)

17. Evl Olavi Vehmas
(19.3.1976–17.2.1978)

18. Evl Torsti Lahti
(17.2.1978–31.12.1980)

19. Evl Timo Sario
(1.1.1981–31.1.1984)

20. Evl Asko Kilpinen
(1.2.1984–30.9.1986)

21. Evl Heikki Rinne
(1.10.1986–10.5.1992)

22. Evl Jouko Ovaska
(11.5.1992–30.9.1993)

23. Evl Stig-Göran Grönberg
(1.10.1993–30.6.1998)

24. Maj Sakari Kinnarinen
(1.7.1998–31.12.1998)

25. Kom Kari Mäkinen
(1.1.1999–30.11.2000)

26. Komkapt Jarmo Valtimo
(1.12.2000–1.8.2001)

27. Kom Esko Kaunisto
(2.8.2001–31.12.2002)

JOUKKO-OSASTON KUNNIAMARSSI

Säveltäjä: Karl Collan
Sanat: K R Malmström, suom. Alpo Noponen

HANGON MARSSI

Käy luokse Hangon laineen
tai tuntureitten taa,
yks kansa suomalainen,
se siellä uurastaa.
Siell´ ensi aamun näimme me,
ja siellä keinui kehtomme
ja äidin suusta hellimpään
:,; soi nimi Suomen tään :,:

Siis meillä, miehet Suomen,
on yksi veljen tie,
mi valjenneekin huomen,
mi nimi meillä lie.
Mies Karjalan ja Uudenmaan
ja Pohjan, Kainuun kuulakkaan
ja Hangon, Saimaan seutujen,
:,: käy liittoon veljien :,:

HANGÖ MARSCH

Sen, allt från Hangös vågor
till Lapplands fjärran fjäll,
i röda norrskenslågor
där stå de finska tjäll.
Där sågo först vi livet gry,
och vaggades vid nordans gny,
och hörde i vår moders famn
:,: till först vårt Finlands namn:,:

Vi Finlands söner alla,
vi äro bröder vi,
hur än man oss må kalla,
vad än vår lott må bli.
Nylänningar, Karelare,
Västfinnar, Österbottningar
och Savos son och Tavasten,
:,: de äro finske män:,:

HANGON RANNIKKOPATTERISTON NIMIHISTORIA

01.08.1921	Turun Erillinen Rannikkopatteristo
25.10.1921	Erillinen Rannikkotykistöpatteristo
1932	1. Erillinen Rannikkotykistöpatteristo
10.08.1939	Hangon Lohko
01.09.1940	Rannikkotykistörykmentti 4
01.03.1941	Raaseporin Rannikkotykistörykmentti
16.06,1941	4. Rannikkoprikaati (joukkoyksiköksi)
28.07.1941	Hangon Ryhmä
20.04.1942	Hangon Linnakkeisto
17.05.1942	Rannikkotykistörykmentti 11
28.11.1944	Hangon Rannikkotykistörykmentti
04.12.1944	Turun Rannikkotykistörykmentin II linnakkeisto
01.12.1952	2. Erillinen Rannikkotykistöpatteristo (takaisin itsenäiseksi joukko-osastoksi)
01.01.1957	Hangon Rannikkopatteristo
01.07.1998	Hangon Rannikkopatteristo Suomenlahden Meripuolustusalueen alaiseksi joukkoyksiköksi
31.12.2002	Hangon Rannikkopatteristo lakkautettiin

JOUKKO-OSASTON TOIMIPAIKAT

Suomenlinna
- esikunta 1.8.1921–8.10.1921 (15.6.1921 alkoi patteriston muodostaminen kapt **Otto Nylundin** johdolla)

Hanko
- esikunta 1926–2002 (pl. 1940–1942), Bulevardi 20, Tellinna, Nycanderinkatu 5 c, 1996–2002
- esikuntapatteri / esikunta- ja huoltopatteri, 1926–2002 (pl. 1940–1942), Tellinna, Koreavuorenkatu 13 (Maumau) 1954–2002
- Tulliniemi, varastoja, 4 / 100 TK -patteri (1970–2006)
- Itäsataman varastoalue, 1979–2002

Lypertö (Katanpään patteri)
- 4. Patteri, 1922–1925, vartiolinnake 1925–1939

Utö
- 3. Patteri, 1922–1925, vartiolinnake 1925–1939

Örö
- esikunta 8.10.1921–1926
- 2. Patteri, 1921–1939 ja 4.12.1944–31.12.1968, Örön linnake liitettiin syksyllä 1939 Turun lohkoon. Rannikkojoukkojen organisaatioita ja joukko-osastojen nimiä muutettiin jatkosodan aikana useaan kertaan. 4.12.1944 Saaristomeren Rannikkoprikaatista tuli Turun Rannikkotykistörykmentti ja Hangon Rannikkotykistörykmentistä muodostettiin samalla päivämäärällä Turun Rannikkotykistörykmentin II linnakkeisto, johon kuului myös Örö.

Stora Krokö
- 3 / 152 / 45 Canet -patteri, 1940–1968

Bolax
- 2 / 152 / 45 Canet -patteri, 1940–1968

Russarö
- 1922–1940, koulutuslinnake, (23.3.1940–2.12.1941 Neuvostoliitolle vuokrattuna)
- 1942–2002, koulutuslinnake
- 2003– Suomenlahden Meripuolustusalueen alaisuudessa, valvontalinnake
- 2005– vartiolinnake

Hästö-Busö
- 1939–1940, koulutuslinnake (23.3.1940–2.12.1941 Neuvostoliitolle vuokrattuna)
- 1942–2002, koulutus-/vartiolinnake
- 2003– Suomenlahden Meripuolustusalueen alaisuudessa vartiolinnake

Jussarö
- 1939–1987, koulutus-/vartiolinnake

Morgonlandet. Porsskär
- Tulenjohto-/merivalvonta-asemat

Russarön sotilaskoti ja kasarmi.

Russarön majakka ja majakkatalon pihapiiri.

Hästö-Busön kasarmin piha-alue.

Jussarön merivalvonta-asema ja kaivostorneja, edessä 76 Itk 31 Rt.

HANGON RANNIKKOPATTERISTON LIPPU, YKSIKKÖVIIRIT, HANKONIEMEN RISTI, LIPPUKILPI, JOUKKO-OSASTOTUNNUS

PATTERISTON LIPPU

Joukko-osastot saivat maakunnalliset tai vastaavat, useassa tapauksessa perinteiset nimensä 1.1.1957, niin myös Hangon Rannikkopatteristo. Patteriston ensimmäinen lippu naulattiin Hangon upseerikerholla 30.5.1958. Tasavallan presidentti **Urho Kaleva Kekkonen** luovutti lipun Hangon Rannikkopatteriston silloiselle komentajalle, everstiluutnantti **Mauno Loikkaselle**, Puolustusvoimien 40-vuotisjuhlaparaatissa Helsingissä 4.6.1958. Samassa yhteydessä sai 28 muuta joukko-osastoa uuden lippunsa juhlallisesti tasavallan presidentin kädestä.

Hangon Rannikkopatteriston lippu kuuluu rannikkotykistön lippusarjaan, jonka sinisessä lippukentässä on keskellä keltainen viisivallinsarvinen (bastioni) suljettu linnoitusmuurikehä, sen keskellä joukko-osaston paikallistunnus – Hangon kaupungin vanhan vaakunan keskuskuvio – ja lipun kulmissa rannikkotykistön aselajitunnus, joka on periytynyt edeltäneeltä linnoitustykistöltä, keltaiset tykinputket ristikkäin.

Nykyinen lippu on järjestyksessä kolmas. Ensimmäisen kerran lippu uusittiin 1970-luvulla ja toisen kerran 13.10.1994, kun päätös patteriston säilyttämisestä itsenäisenä joukko-osastona oli tehty. Kun patteristo lakkautettiin 31.12.2002, niin tällöin lippu luovutettiin Hangon Rannikkopatteriston Perinneyhdistykselle perinnelipuksi. Lipun mitat ovat: korkeus 80 cm ja leveys 95 cm.

PATTERISTON PIENOISLIPPU

on perinnelipun pienennös. Kun patteristo sai joukko-osastolippunsa 1958, niin sama vuonna hankittiin myös ensimmäiset pienoisliput. Pienoislippu n:o 1 luovutettiin 14.7.1958 patteriston silloiselle komentajalle everstiluutnantti Mauno Loikkaselle hänen siirtyessään patteristosta toisiin tehtäviin. Pienoislippu oli patteriston ja on nyt Perinneyhdistyksen arvokkain perinne-esine, jonka luovuttamisessa noudatetaan alkujaan patteriston laatimia tarkkoja sääntöjä muutettuna yhdistyksen toiminnan ja tavoitteiden mukaisiksi. Pienoislippuja on jaettu 25.11.2010 mennessä 261 kpl.

YKSIKKÖVIIRIT

Puolustusvoimain komentaja kenraali **Lauri Sutela** vahvisti 25.3.1983 Hangon Rannikkopatteristolle uuden perinteen, yksikköviirit. Rannikkotykistö sai tuolloin ensimmäiset yksikköviirit, edelläkävijänä oli Hangon Rannikkopatteristo. Silloinen patteriston komentaja everstiluutnantti **Timo Sario** ryhtyi pian komentajaksi tultuaan puuhaamaan yksikköviirejä antamalla (silloinen) yliluutnantti **Reijo Kankaristolle** tehtäväksi laatia yksikköviirien luonnokset. Laaditut luonnokset lähetettiin Sotatieteen laitokselle lausuntoa varten. Sotahistorian toimiston suunnittelija taiteilija **B Heinonen** laati ensimmäisten luonnosten pohjalta heraldisesti oikeaoppiset luonnokset, joiden perusteella patteriston piirtäjä **Marja-Liisa Semi** laati työpiirustukset. Ensimmäiset viirit valmisti **Irja Mattila**, Suomen Käsityön Ystävistä. Esikuntapatterin (myöhemmin Esikunta- ja Huoltopatteri), Russarön ja Hästö-Busön linnakkeiden viirit luovutettiin yksiköille patteriston vuosipäivänä 1.8.1983. Viirit uusittiin 2001 ja samalla patteriston uusin yksikkö Ohjuspatteri sai tällöin oman viirinsä. Myös tämän viirin suunnitteli kapteeni Reijo Kankaristo. Viirit luovutettiin yksiköille patteriston 80-vuotispäivänä 1.8.2001.

HANKONIEMEN RISTI

Puolustusvoimain komentaja hyväksyi 20.9.1979 Hangon Rannikkopatteriston joukko-osastoristiksi Hankoniemen ristin. Ristin alullepanija oli patteriston silloinen komentaja everstiluutnantti **Torsti Lahti**. Ensimmäiset Hankoniemen ristit luovutettiin 6.12.1979. Kaikkiaan ristejä on jaettu 1353 kpl 1.8.2009 mennessä. Hankoniemen risti on yhteenkuuluvuuden symboli Hangon Rannikkopatteristos-

sa palvelleille niin henkilökunnalle kuin reserviläisille ja kaikille yhteistyökumppaneille sekä toiminnantukijoille. Ristiä on jaettu heti alusta alkaen myös ikäluokkansa parhaille varusmiehille. Patteriston lakkautuksen jälkeen Perinneyhdistys on luovuttanut ristejä ansioituneille toimintansa tukijoille ja yhteistyökumppaneille.

LIPPUKILPI

Mannerin Konepaja Oy:n toimitusjohtaja **Aarne Manner** lahjoitti 1.8.1971 patteriston täyttäessä 50 vuotta joukko-osastolle muistoesineeksi lippukilven. Ensimmäinen lippukilpi luovutettiin patteriston 50-vuotispäivänä teollisuusneuvos **Yrjö Mannerille**. Lippukilpi on tarkoitettu käytettäväksi pienoislipun rinnalla aikoinaan tunnustuksena palveluksesta Hangon Rannikkopatteristossa ja nykyään ansiokkaasta työstä Perinneyhdistyksessä tai sen toiminnan tukemisesta. Lippukilpiä on luovutettu 2.2.2009 mennessä 282 kpl.

JOUKKO-OSASTOTUNNUS

Hangon kaupungin vaakunan, majakan alla on ristikkäin asetetut tykinputket, rannikkotykistön aselajitunnus, joka on periytynyt rannikkotykistöä edeltäneeltä linnoitustykistöltä. Vahvistusvuosi ei ole tiedossa.

Hangon Rannikkopatteriston lippu.

Hangon Rannikkopatteriston joukko-osastotunnus.

Hankoniemen risti.

Hangon Rannikkopatteriston lippukilpi.

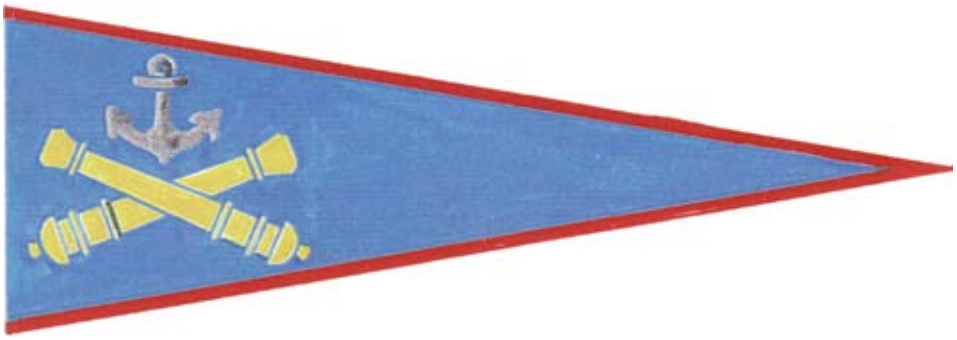

Esikunta- ja Huoltopatteri.

Russarön linnake.

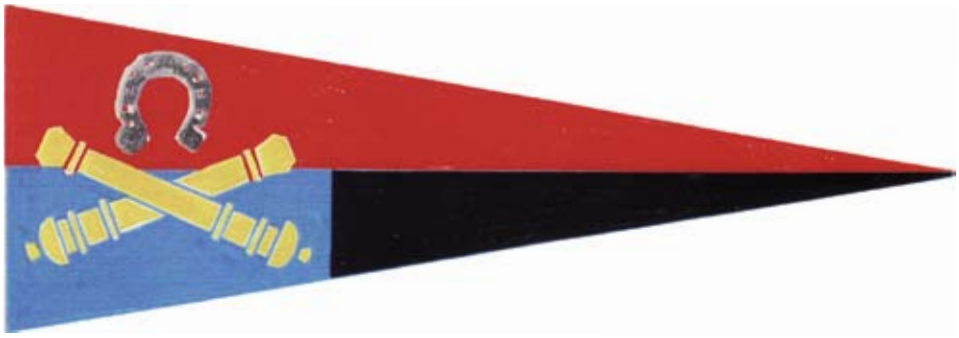

Hästö-Busön linnake.

Ohjuspatteri.

HANKONIEMI, SUOMENLAHDEN SUUN STRATEGISEN KOLMION LÄNTINEN KÄRKI

Motto: ”Suomi on menetetty kolme kertaa mitättömässä merikahakassa Hankoniemen edustalla”.
Komentaja **Tapani Mattila** kirjassaan ”Meri maamme turvana. Suomen meripuolustuksen vaiheita Ruotsin vallan aikana”

RUOTSIN AMIRALITEETTIKOLLEGION VIRHEARVIOT

Hankoniemen strateginen asema on muotoutunut aikojen kuluessa. Saaristomeren saarivyöhykkeen itäinen raja tukeutuu Hankoniemeen, josta itään alkaa Suomenlahden saaristo. Avomerelle työntyvä niemi leikkaa maamme lounaista ja eteläistä rannikoa suojaavan saarivyöhykkeen kahtia. Bengtskärin majakkasaaren tuntumaan jatkuva karikkoinen vesialue täydentää Tulliniemen kärkeen ulottuvan manterellisen harjanteen ulottuvuutta. Suurilla purjealuksilla Hankoniemen ohittaminen onnistui vain avomeren kautta.

Ruotsin amiraliteettikollegio taipui vasta kahden Mattilan kirjassa mainitun katastrofin jälkeen tukemaan Hankoniemen linnoittamista. Kesällä 1714 Suuren Pohjan sodan aikana Venäjän kaleerilaivasto pääsi Hankoniemen ohi. Samoin kävi Hattujen sodassa 1743. Sveaborgin antautumisen jälkeen 1808 teki Ruotsin laivasto jälleen Hankoniemen vesillä taktillisen arviointivirheen, joka sai strategiset mittasuhteet. Ruotsi menetti Suomen. Tie avautui Ahvenanmaalle ja Pohjanlahdelle sekä Ruotsin rannikolle. Hankoniemi oli osoittautunut Ruotsin valtakunnan Itämeren meristrategian ”akilleen kantapääksi”.

ITÄMEREN STRATEGISET KOLMIOT

Ye-eversti, professori **Matti Lappalainen** on käyttänyt kirjoituksissaan käsitettä ”Itämeren strategiset kolmiot”. Suuren srategisen kolmion maantieteelliset kärjet ovat Tanskan salmet , Ahvenanmaa ja Hankoniemi. Kukin kärkipiste muodostaa portin Itämeren eri alueille. Ahvenanmaa sulkee pääsyn Pohjanlahdelle ja Hankoniemi on Suomenlahden pohjoisena portinpylväänä. Lappalaisen pieni strateginen kolmio sulkee pääsyn Suomenlahdelle kulmapisteinään Hankoniemi, Porkkalan niemi ja Tallinna. Molemmissa määritteissä Hankoniemi muodostaa saranan Pohjois -Itämeren ja Suomenlahden välillä. Riippumatta tarkastelun suunnasta se on edelleen Suomen merellinen ”akilleen kantapää”. Alkuperäinen strategisten kolmioiden määrite löytyy kommodori, VT. Paolo Killisen julkaisuista.

Ruotsinvallan viimeisinä vuosikymmeninä rakennetut Hankoniemen linnoitukset saivat 1800- luvun alussa hiljalleen rappeutua. Englannin ja Ranskan laivastovoimien saapuminen Itämerelle Krimin sodan aikana johti Hankoniemen linnoitusten kohentamiseen. Kesällä 1854 linnoitukset karkoittivat tykistötulella ylivoimaiset hyökkääjät. Käsittämätön ratkaisu oli venäläisten syksyllä 1854 toteuttama linnoitusten räjäyttäminen. Sodan yhtenä lopputuloksena oli Ahvenanmaan sotilaallinen neutralisointi ja alueen strategisen merkityksen korostuminen. Neuvostoliitto vaati molempien maailmansotien jälkeen sopimuksen uusimista. Sopimus vaikuttaa edelleen Pohjanlahden tulpan, Ahvenanmaan strategisen asemaan Suomen meripuolustuksen tärkeänä puolustettavana alueena.

PIETARI SUUREN MERILINNOITUS

Kauko-Itään siirretty Venäjän Itämeren laivasto tuhoutui Korean vesillä Japanin sodassa vuonna 1905. Japanin merivoimien teknillinen ja taidollinen ylivoima oli murskaava. Venäjän pääkaupunki Pietari oli katastrofin jälkeen suojaton mereltä tulevaa hyökkääjää vastaan. Uuden Itämeren laivaston rakentaminen Pietarin suojaksi olisi vaatinut aikaa ja turvautumista merellisten suurvaltioiden teknilliseen tukeen. Tällöin päätettiin rakentaa vahva kiinteä rannikkopuolustus Suomenlahden vastakkaisille rannikkoille. Päätös oli pakon sanelema strateginen ratkaisu. Hankoniemi ympäristöineen sai Pietari Suuren merilinnoituksessa korostuneen aseman Suomenlahden suun strategisen kolmion läntisenä kulmapisteenä. Örö, Russarö ja Mäkiluoto Suomenlahden suun pohjoisrannikolla sekä Osmussaari ja Naissaari etelärannalla muodostivat pääsyn Suomenlahdelle estävän läntisen portin. Kokonaisuutta vahvennettiin tehokkailla merimiinoituksilla. Hankoniemen strategista merkitystä täydensi Lappoh-

jan suojainen ankkuripaikka. Saksalaiset pintataistelualukset eivät tunkeutuneet sulun itäpuolella ennen kevään 1918 operaatioita.

TSAARINVALLAN PERINTÖ JA UHKA IDÄSTÄ

Pietari Suuren merilinnoituksen Suomenlahden pohjoisrannalle rakennetut linnakkeet jäivät kesällä 1918 itsenäistyneen Suomen haltuun. Ahvenanmaan patterit oli räjäytetty. Lännestä Pietarin uhkana ollut Saksa oli vaihtunut idästä uhkavaan Neuvostoliittoon. Suomenlahden suun ensimmäisestä läntisestä lukosta oli tullut viimeinen kynnys, jossa itämerelle tai Suomen rannikolle yrittävä Punalippuinen Itämeren Laivasto oli pysäytettävä. Porkkala – Naissaari kapeikon strateginen merkitys oli kasvanut Hankoniemen kustannuksella. Suomen ja Viron merellisen ja tykistöllisen yhteistyön painopiste muodostui Hankoniemen itäpuolelle ja itäiselle Suomenlahdelle. Hankoniemi säilytti kuitenkin Neuvostoliiton meristrategisessa ajattelussa tsaarinvallan ajalta periytyneen historiallisen ja strategisen merkityksensä. Suojattava kohde Pietari oli muuttunut Leningradiksi.

UHAN SUUNTA JÄLLEEN LÄNNESTÄ

Toisen maailmansodan alku käänsi täydellisesti Itämeren reunavaltioiden meristrategisen asetelman. Neuvostoliitto miehitti Baltian maat ja satamat. Suomen talvisodan pakkorauhan seurauksena Neuvostoliitto ”vuokrasi” Hankoniemen lähisaarineen merivoimiensa tukikohdaksi. Kuten **Pekka Silvast** tutkimuksisssaan korostaa Hankoniemellä ei vuokraepisodin aikana ollut riittävästi maavoimia hyökkäyksen aloittamiseksi kohti sisämaata, vaikkakin suunnitelmia kyllä tehtiin. Hangon tukikohta oli Suomenlahden suun pohjoisena portinpylväänä estämässä hyökkääjän tunkeutumisen meritse kohti Leningradia. Hanko oli keväällä 1940 ottanut Pietari Suuren merilinnoituksen aikaisen paikkansa Neuvostoliiton Itämeren meristrategiassa. Russarön mittavat järeän tykistön rakennusvalmistelut tukevat tätä Pekka Silvastin näkemystä.

Saksan hyökkäys Neuvostoliitton ja Suomen liittyminen sotaan muuttivat nopeasti Hangon strategisen aseman. Hangon tukikohta menetti toimintakykynsä osana Leningradin puolustuksen ulkokehää. Itämeren Punalippuisen Laivaston toteuttama Hangon evakuointi loppusyksyllä 1941 oli hyvin suunniteltu ja kokonaisuudessaan onnistunut operaatio. Hanko on alkaen Riilahden ”merikahakasta” kesällä 1714 saanut sankarikaupungin nimen ja oman kirkkomuseon Pietariin Venäjälle – Neuvostoliiton meristrategian tärkeänä alueena. Hankoniemen merkitys on Venäjällä aina liittynyt Pietarin – Leningradin puolustuksen uloimpaan merelliseen kehään.

KYLMÄÄN SOTAAN – IDÄSTÄ VAI LÄNNESTÄKÖ UHKA?

Toisen maailmansodan jälkeen Neuvostoliitto liittolaisineen hallitsi Itämeren rannikkoa Viipurinlahdelta Länsi-Saksan rajalle Travemündeen. Itämeri oli Varsovan liiton sisämeri. Puolueettomuuttaan korostavan Suomen meripuolustukselle Hankoniemien strateginen painoarvo kasvoi 1960-luvun loppuvuosista alkaen. Hanko saaristoineen muodosti nopeasti kehittyvien, teknillisesti korkealaatuisten valvonta-ja asejärjestelmien avomeren reunaan ulottuvan ryhmitysalueen. Hankoniemen alueelta pystyttiin 1980-luvun alkuvuosista alkaen valvomaan tutkilla aukottomasti Suomenlahden suun meriliikennettä. Modernit meritorjuntaohjukset mahdollistivat asevaikutuksen ulottamisen koko Suomenlahden suun alueelle. Tornipattereiden ja moottoroidun rannikkotykistön tuli pystyttiin tarvittaessa keskittämään sekä Hangon että Lappohjan sisääntuloväylille ja satama-alueille. Valvonta- ja asejärjestelmien käytöstä kriisiaikana vastaava Rannikkoalueen henkilöstö oli säännöllisin sekä vapaaehtoisin kertausharjoituksin pidetty kehityksen vaatimalla tasolla. Uhka-analyysin edellyttämä massiivisen maihinnousun torjuntakynnys oli nostettu korkealle.

Ahvenanmaa, Hankoniemi ja pääkaupunkiseutu, Porkkalan alue siihen luettuna, olivat kylmän sodan loppuvuosikymmeninä Suomen meripuolustuksen strategiset painopistealueet. Neutralisoitu Ahvenanmaa muodosti ja muodostaa edelleen oman kategoriansa. Suomen ”ydin”, pääkaupunkiseutu, oli mereltä katsottuna vihamielisten asejärjestelmien ulottuvilla. Hankoniemen väylästöt, satamat ja rantautumisalueet muodostivat Suomen rikkonaisesta eteläarannikosta poiketen yhdistetyn maihinnousuoperaation toteuttamiseen soveltuvan alueen.

TÄMÄ PÄIVÄ JA TULEVAISUUS

Varsovan liiton sekä Neuvostoliiton hajotessa muuttui Itämeren reunavaltioiden meristrateginen asetelma perusteellisesti. Puola ja Baltian maat liittyivät NATO:on. Itämeren Punalippuinen Laivasto menetti iskukykynsä ja massiivisen maihinnousuun tarvittavan merikuljetuskapasiteetin. Venäjän Itämerellä olevat merivoimat ja ilmavoimien tukikohdat tungettiin Suomenlahden pohjukkaan. Kaliningradiin jäi eristetty meritukikohta. Oli palattu vuoden 1939 lähtöasetelmaan. Pietarista katsoen pätevät jälleen ”Pietari Suuren merilinnoituksen” taustalla olleet strategiset perusteet. Itämeren turvallisuuspoliittisen asetelman muuttuminen johti Suomessa uhkakuvien uudelleen arviointiin sekä rannikkopuolustuksen tehtävien päivittämiseen vastaamaan Itämeren alueella tapahtuneita muutoksia. Euroopan tehokkaimman rannikkopuolustuksen ylläpito kylmän sodan aikaisessa vahvuudessaan ei ollut turvallisuuspoliittisesti perusteltavissa. Asetekonologian kehitys oli tehnyt kiinteistä järjestelmistä haavoittuvia. Rannikkotykistö liitettiin merivoimiin ja rannikkopuolustuksen painopiste siirtyi liikkuviin asejärjestelmiin. Valvontajärjestelmien automatisointi toi mukanaan valvonnan keskittämisen alueellisiin johtokeskuksiin. Tekniikan kehittyminen mahdollisti Itämeren maiden merellisten viranomaisten tilannekuvan yhdistämisen Itämeren alueella.

Hankoniemi muodostaa rannikkomme saaristovyöhykkeen jakavan harjanteen ja karikkoalueen. Russarön linnake on Suomenlahden suun valvontajärjestelmien tärkeä ”lavetti”. Saaristomeren laidalla oleva Örö ja Lappohjan väylän suulla Hästö-Busö täydentävät valvonnan kokonaisuutta. Merivoimien päätehtävä on merenkulun suojaaminen. Hankoniemen kiertäminen suuren syväyksen omaavilla aluksilla asettaa meriliikenteen suojaamiselle ja asejärjestelmien ulottuvuudelle omat vaatimuksensa. Merivoimien käytössä olevat saaret tulee pitää puolustusvoimien hallinnassa. Mahdollisuus tehostaa linnakkeilla olevien valvonta- ja asejärjestelmien toimintakykyä tulee säilyttää. Hankoniemen merellinen asema ei ole muuttunut. Itämeren tämän päivän turvallisuuspoliittinen asetelma korostaa valvontajärjestelmien osuutta maamme turvana. Erityiseti Venäjän satamiin suuntautuvan meriliikenteen kasvu ja eri maiden sota-alusten toiminta ahtaalla Suomenlahden alueella asettavat kasvavia vaatimuksia valvonnalle ja eri maiden merellisten viranomaisten yhteistoiminalle.

Epilogina palaan takaisin alussa mainitsemaani historialliseen totuuteen: ”Suomi on menetetty kolme kertaa mitättömässä merikahakassa Hankoniemen edustalla!” Lähialueittemme turvallisuuspoliittiset asetelmat muuttuvat. Suomen, Suomenlahden suun ja Hankoniemen sotilasmaantiede on pysynyt ja pysyy ennallaan.

Asko Kilpinen

HanRPston komentaja 1984–87

LÄHTEET

• Reino Aaltonen: Hangon vanha linnoitus
• Keijo Mikola – Matti Lappalainen – Juhani A. Niska: Kivilinnoista karkaistuun teräkseen. Rannikkotykistöaselajin historia ja tekninen kehitys. RtUy 1994
• Kullervo Killinen: Kansainvälinen politiikka I - II
• Tapani Mattila: Meri maamme turvana. Suomen meripuolustuksen vaiheita Ruotsin vallan aikana.
• Tapani Mattila – Olavi Vitikka: Uhka lännestä. Suomen meripuolustus autonomian aikana.
• Rannikkotykistön Upseeriyhdistys: Tuhantein Rantain Partahilta. Rannikkotykistön Upseeriyhdistyksen 50–julkaisu 1983
• Pekka Silvast: Hankoniemi 1940–1941
• Pekka Silvast: HanRPsto. Hangon Rannikkopatteristo 1921–1998. RtUy 1998

HANGON RANNIKKOPATTERISTON LAKKAUTTAMINEN 31.12.2002

Hangon rannikkopatteristo viimeinen komentaja, komentaja Esko Kaunisto luovuttaa Patteriston perinnelipun Hangon Rannikkopatteriston Perinneyhdistykselle. Kuva Västra Nyland

HANGON RANNIKKOPATTERISTON PERINNEYHDISTYS RY

Haikeat jäähyväiset

■ Vuonna 1921 perustetun Hangon Rannikkopatteriston taival Hankoniemellä päättyi vuoden vaihtuessa. Runsaan 80 vuoden ikään ehtineelle patteristolle jätettiin haikeat jäähyväiset purevassa pakkasessa 31.12.2002. Patteriston lippu sekä Esikunta- ja Huoltopatterin ja Ohjuspatterin yksikköviirtit luovutti Patteriston komentaja komentaja Esko Kaunisto Hangon Rannikkopatteriston Perinneyhdistykselle, yhdistyksen puolesta lipun ja viirit otti vastaan yhdistyksen puheenjohtaja maj evp Veikko-Olavi Eronen, joka luovutti ne edelleen yhdistyksen lippupartiolle: Ahti Paananen,(Hangon Sotaveteraanit ry); kapt evp Reijo Kankaristo, lipunkantaja; Jari Aspinen, (Länsi-Uudenmaan Sinibaretit ry), yksikköviirit ottivat vastaan yliasentaja Jouko Veikanmaa ja ltn Arto Halttunen.

Luovutustilaisuus tapahtui Esikunta- ja Huoltopatterin edessä Korkeavuorenkadulla. Tilaisuutta juhlisti Dragsvikin perinnesoittokunta soittaen kovan pakkasen johdosta linja-autosta, mutta Hangon marssi soi sieltäkin juhlavan ylevästi.

Päiväjuhla Haagapuiston koululla

Päiväjuhla, patteriston henkilökunnan palkitsemistilaisuus ja tilaisuuden päättänyt juhlalounas pidettiin Haagapuiston koululla. Päiväjuhlan alussa pitämässään puheessa komentaja Esko Kaunisto sanoi mm, että täällä on saanut kokea yksilötasolla kaikki murheet, mitä työpaikkojen menetys pienelle kaupungille ja sen asukkaille merkitsee. On kuitenkin ollut ilo palvella Suomen puolustusvoimia juuri Hangon Rannikkopatteristossa. Työntekijämme ovat viihtyneet Hangossa erinomaisesti. Komentaja Kaunisto kiitti Hangon kaupunkia, patteriston henkilökuntaa, kaikkia yhteistyötahoja, maanpuolustusjärjestöjä ja varusmiehiä patteriston hyväksi tehdystä työstä. Maanpuolustushenki on ollut ja on yhä huippuluokkaa täällä Hangossa ja uskon sen pysyvän korkeana myös jatkossa, sanoi komentaja Kaunisto.

Maisteri Pekka Silvast piti luovalla tavalla mielenkiintoisen katsauksen Patteriston historiasta. Hankoniemen strategisesti merkittävällä asemalla on pitkä historia. Silvast kertoi, että ensimmäiset maininnat Hankoniemestä löytyvät jo 1200-luvulta ja jo sitä ennen tämän alueen tiedetään kuuluneen viikinkien idäntien suojasatamiin. Hauensuolen kallioon hakatut ainutlaatuiset vieraskirjat kertovat omaa tarinaansa. Venäjän ja Ruotsin laivastot ovat ottaneet täällä mittaa toisistaan. Maisteri Pekka Silvast halusi myös mainita ainutlaatuisen hyvän hengen ja toveruuden, mikä on täällä vallinnut reserviläisten ja patteriston henkilökunnan välillä. Pieni ja kiinteä joukko on ollut merkittävältä osaltaan luomassa tätä henkeä.

Tilaisuudessa käyttivät puheenvuoron myös Patteriston vanhin elossa oleva komentaja eversti

Komentaja Esko kaunisto luovuttaa Patteriston henkilökunnalle huomionosoituksia. Kuva Kuva-Ahti/Mauri Kylänpää

Aarre Kurki sekä Hangon Sotaveteraanien puheenjohtaja Ahti Paananen ja Sotainvalidien Veljesliiton Hangon osaston edustajat varapuheenjohtaja Henry Nyman ja sihteeri Holger Tötterman, viimemainitut luovuttivat patteriston komentajalle yhdistyksenä standaarin kiitokseksi hyvästä yhteistyöstä.

Hangon kaupunginjohtaja Tom Axberg toi tilaisuuteen kaupugin tervehdyksen todeten mm, että Patteriston ja kaupungin välinen yhteistyö on ollut erittäin hyvää. Patteristo on kuulunut kaupunkikuvaan. Se on ollut yksi Hangon suurimpia työnantajia. Paljon yritettiin tehdä Patteriston säilyttämiseksi, tämä taistelu hävittiin, mutta elämä jatkuu. Hän luovutti Veikko-Olavi Eroselle Hanko-aiheisen taulun kiitokseksi hyvästä yhteistyöstä tänä kymmenen vuoden aikana Hangon kaupungin ja "Pro Hangon varuskunta"- liikkeen välillä taisteltaessa yhdessä patteriston säilyttämiseksi. Patteriston säilyttämisen puolesta alusta saakka mukana ollut kansanedustaja Matti Saarinen toi myös tilaisuuteen tervehdyksensä todeten mm maanpuolustushengen tärkeyden kaikissa olosuhteissa.

Perinneyhdistyksen puheenjohtaja majuri evp Veikko-Olavi Eronen toi puheessaan esille maanpuolustusjärjestöille tulevan uuden tilanteen, kun tukipilarina ollutta Patteristoa ei enää ole. Maanpuolustusjärjestöjen yhteistoiminta korostuu nyt entisestään ja niillä on suuri vastuu maanpuolustushengen ja - perinteiden ylläpidossa sekä niiden siirtämisessä nuoremmalle polvelle. Eronen totesi tyytyväisyydellä, kun Perinneyhdistyksen ja maanpuolustusjärjestöjen toiminta on ainakin tällä hetkellä taattu, kun niiden käyttöön on luovutettu kokous- ja toimistotilat entisestä esikunnasta ja perinne-esineistön ja -kaluston säilytykseen kaksi tupaa Russarön linnakkeelta. Eronen kiitti näiden tilojen saamisesta Merivoimien komentajaa kontra-amiraali Hans Holmströmmiä ja Suomenlahden Meripuolustusalueen komentajaa kommodori Heikki Salmelaa.

Puheenjohtaja Eronen toivoi myös, että ne arvokkaat kontaktit ja siteet, joita täällä on luotu palveluksessa ja sen ulkopuollella, säilyvät halki elämän olimmepa missä tahansa. Voimme ylpeinä sanoa, että olemme aikanaan palvelleet Hangon Rannikkopatteristossa.

Päiväjuhlan lopuksi jaettiin patteriston henkilökunnalle huomionosoitukset. Suomenlahden Meripuolustusalueen huomionosoitukset jakoi esikuntapäällikkö kommodori Jaakko Tikka tuoden samalla Meripuolustusalueen johdon tervehdyksen ja kiitokset henkilökunnalle hyvin hoidetusta työstä tänä vaikeana aikana. Kommodori Tikka luki myös puolustusvoimain komentajan amiraali Kaskealan vuoden viimeisen päiväkäskyn, joka kosketteli kaikkia vuodenvaihteessa lakkautettavia armeijan yksiköitä. Hangon Rannikkopatteriston huomionosoitukset jakoi Patteriston komentaja komentaja Esko Kaunisto.

Hangon Rannikkopatteristo oli lakkautettu juhlavasti, Patteriston taival oli päättynyt, mutta kunnia ja maine pysyvät.

Teksti: Veikko-Olavi Eronen

Juhlalounaan kutsuvieraita komentajan pöydässä. Kuva Kuva-Ahti/Mauri Kylänpää

PERINNEYHDISTYKSEN PERINNEKOLIKOIDEN ENSIMMÄINEN LUOVUTUS RUSSARÖSSÄ 4.5.2000

Hangon Rannikkopatteriston vasta yksivuotias perinneyhdistys on ideoinut uuden muistoesineen vaalimaan patteriston kunniakkaita perinteitä. Se on perinnekolikko tammialustalla. Ensimmäiset 20 numeroitua kolikkoa luovutettiin elinkeinoelämän edustajille ja kaupungille Russarössä juhlallisen mukavassa tilaisuudessa. Numero ykkönen meni kolikkoidean isälle, patteriston komentaja **Kari Mäkiselle**. Kakkosen otti vastaan kaupunginjohtaja **Tom Axberg**.

Kolikkoidea on tuotu soveltaen kansainvälisestä sotilaselämästä Hankoon. Esimerkiksi brittisotilailla on poninsa ja YK-joukoillakin oma esineensä yhteenkuuluvuuden tunnuksena.

Kolikon saaja velvoitetaan pitämään se aina mukana. Mikäli kolikkoa ei löydy taskusta, kolikon mukanaoloa tiedustelleelle pitää tarjota pullakahvit tai vaikkapa drinkki. Jos kolikko löytyy, kysyjä tarjoaa, komentaja Mäkinen selittää ideaa. Tammialustaa ei sentään tarvitse kantaa mukana, sillä pakettiin kuuluu 10 markan lantin kokoinen kolikko, joka menee helposti taskuun.

Etelä-Uusimaa 7.5.2000

PERINNEKOLIKOIDEN SAAJAT

1. "Idean isä" komentaja Kari Mäkinen
2. Hangon kaupunki, kaupunginjohtaja Tom Axberg
3. Aktia Säästöpankki Oyj, pankinjohtaja Björn-Erik Wickholm
4. Forcit Oy Ab, toimitusjohtaja Erkki Wiinamäki
5. Foto Yks Oy, johtaja Mauri Kylänpää
6. Hangon Apteekki, apteekkari Matti Sysmäläinen
7. Hangon Siivous ja Huolto, johtaja Reijo Karhapää
8. Johtaja Matti Hietaniemi
9. HK-Service Oy, johtaja Jouko Tuomarmäki
10. K-Market Stigu Oy, kauppias Stig Ekholm
11. Koristevienti Oy, johtaja Juhani Lähteenmäki
12. Mannerinkonepaja Oy Ab, toimitusjohtaja Tapio Manner
13. Merita, Hanko, pankinjohtaja Karl-Fredrik Wentus
14. Leipomo J W Virtanen Oy, johtaja Jari Räsänen
15. Nokia Matkapuhelimet, myyntipäällikkö Ismo Karjalainen
16. Osuuspankki Raasepori, konttoripäällikkö Ann-Mari Kinnunen
17. Salon Kone ja Rauta Oy, toimitusjohtaja Pekka Helander
18. Salon Seudun Osuuspankki, pankinjohtaja Jouni Hietala
19. Saunatec Oyj Ltd, johtaja Pentti Piisku
20. Suomen Vapaasatama, toimitusjohtaja Ralf Åström
21. Vartioimisliike P Heinonen Oy, toimitusjohtaja Reijo Heinonen

***Kutsuvieraita Russarön linnakkeen auditoriossa, edessä vasemmalta pankinjohtaja** Karl-Fredrik Wentus, **toimitusjohtaja** Erkki Wiinamäki, **toimitusjohtaja** Tapio Manner, **kaupunginjohtaja** Tom Axberg.*

Patteriston komentaja kom** Kari Mäkinen **kertoo patteriston toiminnoista.

Perinnekolikko.

Kapt evp *Reijo Kankaristo****, luovutti samassa tilaisuudessa järeästä tykistä maalaamansa taulun Russarön linnakkeelle.***

Perinnekolikoiden ensimmäiseen luovutustilaisuuteen osallistuneet yhdistyksen toiminnan tukijat ja hallituksen edustajat Betlehem Steel Co:n 234 mm järeiden tykkien muistokiven luona.

HANGON RANNIKKOPATTERISTON PERUSTAMISEN 85-VUOTISJUHLA JA MUISTOLAATAN PALJASTUS KAUPUNGINTALON SEINÄSSÄ 1.8.2006

***Seppeleen Hangon sankaripaadelle laskivat vasemmalta Hangon Sotaveteraanien varapuheenjohtaja** Ahti Paananen, **Perinneyhdistyksen puheenjohtaja** Veikko-Olavi Eronen **ja SlMeriP:n pataljoonaupseeri komkapt** Jyrki Ahonen.*

***Sankarihautausmaalla kenttähartauden piti kenttärovasti evp** Hannu Kivijärvi, **muistuttaen muun muassa kuinka isänmaan puolesta taistelleiden uhrauksia ei tule unohtaa. Lippulinnan johtaja majuri evp** Oiva Lyytikäinen.*

***Lippulinnan edessä veteraanien (Hangöudds Krigsveteraner) Suomenlippupartio, vasemmalta** Nils Nyström, Elmer Lindström **ja** Ossian Österlund.*

Suomenlahden Meripuolustusalueen esikuntapäällikkö kommodori *Sakari Martimo* ***tarkastaa lippulinnan ja osaston kaupungintalon edessä seurassaan katselmuksen komentaja komkapt*** *Jyrki Ahonen****.***

Puheenjohtaja *Veikko-Olavi Eronen* ***pitää laatan luovutuspuheen.***

Rouva *Pirjo Lange* ***paljastaa muistolaatan, kunniavartiossa komentaja*** *Jarmo Valtimo* ***ja vääp res*** *Jari Aspinen****.***

Patteriston 85-vuotisjuhlan kohokohta oli muistolaatan paljastus kaupungintalon seinässä. Laatta muistuttaa siitä ajasta, jolloin patteristo oli olennainen osa Hankoa ja tarjosi samalla työpaikan monille hankolaisille. Patteriston toiminta-aikaan 1921–2002, sen historiaan sisältyy niin sodan kuin rauhan vuosia. 1.8.1921 perustetun patteriston nimi oli Turun Erillinen Rannikkopatteristo. Joukko-osaston nimi on vaihtunut 14 kertaa ja sen kokoonpano on myös muuttunut monta kertaa, mutta sen tehtävä Hankoniemen puolustaminen on säilynyt. Tänään puolustamisesta vastaa Suomenlahden Meripuolustusalue.

Ylävasemmalla: kaupungin vastauspuheenvuoron pitää valtuuston puheenjohtaja *Sture Söderholm.*

Yläoikealla: patteriston muistolaatta.

Vasemmalla: tervehdyksen 85-vuotisjuhlaan toivat Hangon Casinolla kansanedustaja *Matti Saarinen,* ***kaupunginjohtaja*** *Tom Axberg.*

Hangon Sotaveteraanien varapuheenjohtaja *Ahti Paananen,* ***Hangon Suomalaisen seurakunnan kirkkoherra rovasti*** *Heikki Rantala.* ***Juhlapuheen piti prikaatikenraali*** *Asko Kilpinen.*

Patteriston pienoislipun saajat, vas:lta kaupunginjohtaja** Tom Axberg, **Sotainvalidien Veljesliiton Hangon osaston varapuheenjohtaja** Henry Nyman, **Hangon Sotaveteraanien varapuheenjohtaja** Ahti Paananen, **kansanedustaja** Matti Saarinen, Elmer Lindström **(otti vastaan Hangö-udds Krigsveteraanien puheenjohtajan** Ossian Österlundin **lipun).

Puheenjohtaja** Veikko-Olavi Eronen **luovuttaa Hankoniemen ristin toimitusjohtaja** Tapio Mannerille**. Mannerinkonepaja Oy on tukenut yhdistystä alusta lähtien ja patteristoa vuosikymmenten saatossa.

Hankoniemen ristien saajat.

Perinnekolikoiden saajat.

Muistolaatta kaupungintalon seinään

Hangon Rannikkopatteriston 85-vuotisjuhlassa monia muistoja vuosikymmenten varrelta

Tiistaina vietetyn Hangon Rannikkopatteriston perustamisen 85-vuotisjuhlan kohokohta oli Patteriston muistolaatan paljastaminen kaupungintalon seinässä. Laatta muistuttaa siitä ajasta jolloin Rannikkopatteristo oli olennainen osa Hankoa ja tarjosi samalla myös työpaikan monille kaupunkimmeksin asukkaille. Vuosina 1921–2002 toiminneen Rannikkopatteriston historia onkin moninainen, sekä sodan että rauhan vuosina. Muistolaatan sai kunnian paljastaa Pirjo Lange.

Tätä ennen patteriston juhlapäivää viettäneet olivat jo kokoontuneet hautausmaalle perinteiseen vuosipäivän seppeleenlaskuun sankarihaudoille.

Seppeleen laskivat yhdessä Rannikkopatteriston perinneyhdistyksen Hangon sotaveteraanijärjestöjen sekä Suomenlahden meripuolustusalueen edustajat Veikko Eronen, Ahti Paananen sekä komentaja Jyrki Ahonen.

Tilaisuudessa puhunut kenttärovasti Hannu Kivijärvi muisteli Suomen historian vaikeita vaiheita, joista kuitenkin vahvasti uskoen on aina selvitty.

- Olemme täällä kunnioittamassa niitä, jotka antoivat kaikkensa vapautemme eteen. Historiassamme on ollut monia vaikeita vaiheita, mutta Jumalaan uskoen olemme niistä selvinneet, Kivijärvi muistutti.

Muistolaatan virallisesti kaupungille luovuttanut perinneyhdistyksen puheenjohtaja Veikko Eronen sanoi iloitsevansa siitä, että muistolaatta on saatu juuri kaupungintalon seinään.

- Tämä on kunnianosoitus menneiden sukupolvien työlle, kaikille niille, jotka ovat aikanaan palvelleet Hangon Rannikkopatteristossa ja sen perinnejoukko-osastossa. Patteriston nimi on vaihtunut useaan kertaan, mutta työ ja tehtävät ovat olleet samat, rakkaan isänmaamme puolustaminen. Eronen totesi. Hän kiittikin Hangon kaupunkia sekä erikseen kaupunginjohtaja Tom Axbergia, valtuuston puheenjohtaja Sture Söderholmia, sekä kaikkia virka- ja luottamusmiehiä myötämielisestä suhtautumisesta muistolaattaa kohtaan. Eronen kiitti myös Rannikkotykistösäätiötä sekä kommodori Timo Junttilaa hankkeen toteuttamisesta.

Yhtenen taistelu patteriston puolesta

Eronen tarkasteli puheessaan myös Rannikkopatteriston historiallisia vaiheita aina sen perustamisesta 1.8.1921 alkaen. Tällöin perustettiin Turun Erillinen Rannikkopatteristo Hangon ja Turun saariston alueelle.

- Joukko-osaston nimi on vaihtunut vuosien saatossa 13 kertaa, kuten myös sen kokoonpano. Mutta sen tehtävä – Hankoniemen puolustaminen – on säilynyt. Tänään puolustamisesta vastaa Suomenlahden Meripuolustusalue, Eronen muistutti.

Veikko Eronen muisteli myös Rannikkopatteriston ja kaupungin yhteistä taistelua patteriston puolesta 1990-luvulla kun lakkautusuhka tuli ajankohtaiseksi.

- Liikkeessä olivat mukana kaupungin johto, aluksi kaupunginjohtaja Arvi Suvanto ja hänen jälkeensä Tom Axberg, valtuuston ja hallituksen puheenjohtajat sekä kaikki Hangossa toimivat puolueet, maanpuolustusjärjestöt sekä patteriston henkilöstön luottamusmiehet. Hankolaiset tunsivat patteristonsa omakseen. Taistelu ei ollut turhaa, saatiinhan lakkauttamiseen kymmenen vuoden viivytys, Eronen muisteli.

Hankoniemen merkitys ei ole hävinnyt

Kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Sture Söderholm sanoi ottavansa mielellään kaupungin puolesta vastaan rannikkopatteriston muistolaatan.

- Se tulee muistuttamaan kaupungin asukkaita siitä, että täällä on 85 vuoden ajan toiminut aktiivinen Suomen itsenäisyyttä puolustava joukko-osasto, Söderholm totesi.

Hän muisteli myös Hankoniemen sotilaallista merkitystä jo ennen Rannikkopatteriston perustamista. Tästä kertovat jo 1700-luvulla rakennetut linnoitukset Ruotsin vallan aikana. Eikä Hankoniemen merkitys ole kadonnut mihinkään.

- Hankonieni oli, ja uskallan sanoa, on vieläkin strateginen osa Suomenlahtea. Tämän hetken puolustuksen suunnittelusta vastaavat eivät näe tätä vaan lakkauttivat Hangon Rannikkopatteriston vuonna 2002. Yhä kasvava öljykuljetus ja energian siirto lisäävät haarakohdan merkitystä, Sture Söderholm muistutti.

Muistolaatan paljastaminen siitä, mikä kerran on ollut olennainen osa kaupunkia sekä luottettava työnantaja ei ole Sture Söderholmin mukaan ilon aihe.

- Mutta ymmärtäkää minua oikein. En halua tuoda tämän päivän päälle surua, mutta sydämessäni on suru siitä, että varuskunta lakkautettiin ja monen perheen elämä muuttui radikaalista, Söderholm totesi.

Hän otti esille myös Hankoniemen käytön puolustusvoimien harjoitusalueena.

- Kun lakkautusuhka tuli ajankohtaiseksi otimme esille sen että 14% kaupungin pinta-alasta on harjoitusaluetta, mutta silti meillä ei olisi varuskuntaa. Tämä argumentti meni läpi 1990-luvun alussa, mutta 10 vuotta myöhemmin ei mikään enää purut. Söderholm muisteli.

Sture Söderholm otti esille myös Russarön saaren ja toivoi sen avautumista matkailulle.

- Russarö on upea saari ja siitä, sekä Hangon silmästä tulisi valtava matkailukohde joka olisi saavutettavissa myös huonon sään aikana. Myös kaupunkikuva Russarösta katsottuna on häiritsevä, Söderholm mainitsi. Koska saarella toimi nykyään vain pieni vartio-osasto, saari voitaisiinkin Sture Söderholmin mielestä hyvinkin avata.

Muistoja menneiltä ajoilta

Vuosipäivän viettoa jatkettiin myöhemmin päivällä Hangon Casinolla parinsadan rannikkopatteriston muistoa juhlimaan tulleen juhlavieraan kera. Tilaisuutta kunnioittivat läsnäolollaan muun muassa Hangon kaupungin johto. Suomenlahden meripuolustusalueen ja eri maanpuolustusjärjestöjen edustajat. Sekä monilukuinen joukko patteristossa vuosien varrella työskennelleitä tai muulla tavoin siihen yhteydessä olleita. Muistoja riittikin pitkin iltaa varmaan joka pöydässä.

Tilaisuuteen toi oman tervehdyksensä myös prikaatinkenraali Asko Kilpinen, joka muisteli hauskallakin tavalla elämää linnakkeilla.

- Noihin aikoihin nyt pääosiltaan lakkautetuissa suuriimmissa linnakkeissa saattoi olla parinkymmenen henkilöstöön kuuluvan lisäksi parisensataakin varusmiestä. Asejärjestelmiä on kehitetty vuosien varrella, mutta aina on valtiinnut luottamus siihen järjestelmään joka on ollut kulloinkin käytössä. Kilpinen mainitsi. Alun uhkakuvat joita varten asejärjestelmiä kehitettiin lähtivät Baltian suunnasta tulevasta massiivisesta hyökkäyksestä. Ajan myötä nämä uhkakuvat ovat poistuneet ja muuttuneet hyvinkin toisenlaisiksi. Tämä on johtanut myös suurin muutoksiin meripuolustuksessakin.

Linnakkeen päälliköillä oli hyvin vahva asema. Kilpinen kertoikin hauskan jutun siitä, kun kenraali Adolf Ehrnrooth oli ollut vierailulla jollakin linnakosaarella.

- Hän istuutui pöytään ja alkoi tiedustella linnakkeen päälliköltä päivän ohjelmaa. Päällikkö katsoi jonkin aikaa ja totesi sitten hyvin painokkaasti että "tehän sen paremmin tiedätte, kun istutte päällikön paikalla", Asko Kilpinen muisteli hymyissä suin.

Kaikista varuskuntien ja joukko-osastojen lakkauttamisista huolimatta kenraali Kilpinen uskoo meidän voivan katsoa luottavaisena tulevaisuuteen.

- Uskon että jokainen Hangon Rannikkopatteristossakin aikanaan palvellut tuntee vastuunsa Suomenlahden puolustamisesta, mutta samalla tarvitsemme myös uusia näkemyksiä tulevaisuutta varten, kenraali Kilpinen korosti.

Juhlaan toivat oman tervehdyksensä myös Hangon kaupunki, Hangon sotaveteraanit, **Rannikkotykistösäätiö sekä Hangon** suomalainen seurakunta. Onnittelusähkeitä oli saatu monelta muutakin taholta. Oman tervehdyksensä juhlaan toi henkilökohtaisesti myös kansanedustaja Matti Saarinen.

- RL

Rannikkopatteriston juhlapäivän vietto alkoi kunniakäynnillä sankarihaudoilla

Rannikkopatteriston muistolaatan paljasti Pirjo Lange

Kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Sture Söderholm sekä kaupunginjohtaja Tom Axberg olivat hekin tyytyväisiä siihen että Hangon monella tavalla vaikuttaneesta Rannikkopatteristosta saatiin oma muistolaatta.

Seppeleen sankarihaudoille laskivat Ahti Paananen, Veikko Eronen sekä Jyrki Ahonen

Myös veteraanit kunnioittivat läsnäolollaan muistolaatan paljastamista

KUVAKAVALKADI PERINNEPÄIVISTÄ

HANGON RANNIKKOPATTERISTO 80 VUOTTA 1.8.2001

Lippulinna; reserviläiset kantavat sotaveteraanien ja reserviläisyhdistysten lippuja.

Viimeistä kertaa saatiin kokoon näin uljas rivistö entisiä patteriston komentajia; vasemmalta komentajakapteeni **Sakari Kinnarinen**, kommodori **Stig-Göran Grönberg**, everstiluutnantti **Heikki Rinne**, prikaatikenraali **Asko Kilpinen**, eversti **Torsti Lahti**, eversti **Olavi Aspinjaakko**, eversti **Aarre Kurki**, esikuntapäällikkö / MerivE lippueamiraali **Pertti Malmberg**, kaupunginjohtaja **Tom Axberg**, komentaja **Esko Kaunisto** (patteriston komentaja 2.8.2001 alkaen), patteriston komentaja komentajakapteeni **Jarmo Valtimo**, Suomenlahden Meripuolustusalueen komentaja kommodori **Heikki Salmela**.

HANGON RANNIKKOPATTERISTON 81. VUOSIPÄIVÄ JA SAMALLA 5. PERINNEPÄIVÄ

Hangon Rannikkopatteriston perustamisen 81. vuosipäivää ja viidettä perinnepäivää vietettiin Hangossa 1.8.2002 perinteisin menoin viimeistä kertaa yhdessä patteriston ja perinneyhdistyksen kanssa. Päivä aloitettiin klo 8.00 juhlallisella lipunnostolla Esikunta- ja Huoltopatterin edustalla keskellä kaupunkia. Sen jälkeen laskettiin patteriston komentajan komentaja **Esko Kauniston** johdolla seppele sankarihaudoilla kaatuneitten muistopaadelle. Tänä vuonna järjestettiin Hangon itäsatamassa patteriston ja hankolaisten maanpuolustusyhdistysten kanssa yhteinen maanpuolustusnäyttely. Mukana olivat sotaveteraanijärjestöt, reserviläisjärjestöt ja sotilaskoti. Patteristo oli tuonut esille mm. tavanomaiset käsiaseet ja viestivälineet, kenttätykin ja ohjuskalustoa, ohjusauton mukaan lukien.

Iltajuhla pidettiin cocktail-tilaisuutena vielä "omalla maalla" patteriston varastoalueella itäsatamassa. Tilaisuuteen oli kutsuttu patteriston oma väki, perinneyhdistyksen jäsenet sekä tällä kertaa kutsuvieraina kaikki ne henkilöt ja ja tahot, jotka ovat olleet vuosien mittaan (yli 10 vuotta) taistelemassa patteriston säilyttämísen puolesta.

Hankoniemen ristillä palkitut patteriston puolesta toimineet puolueiden ja eri järjestöjen edustajat: *Lars-Gunnar Granroth, Tarja Heino, Jouko Kavander, Keijo Larila, Anja Roos, Antti Nevalainen, Barbro Wikberg, Krister Vuorinen.*

Patteriston komentaja komentaja *Esko Kaunisto* ***luovuttaa patteriston lippukilpiä, vuorossa kaupunginjohtaja*** *Tom Axberg.* ***Vasemmalla puheenjohtaja*** *Veikko-Olavi Eronen* ***onnittelee kansanedustaja*** *Matti Saarista,* ***seuraavana vuorossa Sotaveteraanien puheenjohtaja*** *Ahti Paananen,* ***Hangöudds Krigsveteraanien puheenjohtaja*** *Ossian Österlund,* ***selin ylil*** *Eero Savikko.*

Patteriston pienoislipulla palkitut, ylil *Heikki Palin,* ***sotilasammattihenkilöt*** *Taru Kalmari* ***ja*** *Kaisu Heinonen,* ***pursimies*** *Kalevi Voutilainen,* ***sotilasammattihenkilö*** *Taina Voutilainen.*

PERINNEPÄIVÄ RUSSARÖSSÄ 1.8.2003

Vieressä: Suomenlahden Meripuolustusaleen esikuntapäällikkö kommodori** Jaakko Tikka **tarkastaa osastot keskijaoksella seurassaan katselmuksen komentaja Meripataljoonan komentaja komentaja** Esko Kaunisto**, lippulinnan johtajana majuri evp** Oiva Lyytikäinen**.

Alla: Dragsvikin Perinnesoittokunta kapellimestari** Helge Dahlin **johdolla sekä juhlayleisö ja lippulinna ja eri osastot päiväjuhlassa keskijaoksella.

PERINNEPÄIVÄ RUSSARÖSSÄ 2.8.2004

Perinnepäivän juhlavieraana oli puolustusvoimain entinen komentaja kenraali **Jaakko Valtanen**. Hän kertoi asuneensa elämänsä viisi ensimmäistä vuottaan Russarön linnakkeella, jolloin hänen isänsä **Viljo Valtanen** oli täällä linnakkeen päällikkönä. Myöhemmin 1940-luvun lopulla hän oli täällä Hankoniemellä sodan jälkeisessä miinanraivaustoiminnassa tuolloin jo aktiiviupseerina. Vapaan sanan aikana käyttämässään puheenvuorossa kenraali Jaakko Valtanen totesi muun muassa, että "tänä kesänä tulee kuluneeksi tasan 60 vuotta, kun Suomen kohtalo ratkaistiin Karjalan Kannaksella suomalaisten onneksi päättyneeseen torjuntavoittoon". Hän painotti puheessaan erityisesti mukana olleille varusmiehille maanpuolustuksen ja maanpuolustustahdon merkitystä edelleenkin. Puheensa lopuksi hän toivotti kaikille hyvää juhlapäivää.

Eturivissä vasemmalta** Rudolf Eriksson**, eversti** Juhani Niska**, eversti** Matti Lappalainen**, kenraali** Jaakko Valtanen**, rva** Eeva Tikka**. (**Rudolf Eriksson **kiinnitti Suomen lipun Hangon kirkon torniin 4.12.1941, kun Hanko oli vapautunut venäläisistä).

Kenraali** Jaakko Valtanen **kiittää keittiöhenkilökuntaa, vuorossa keittäjä** Kristiina Palin**, vieressä keittäjä** Mirja Muuro**, vasemmalta puheenjohtaja** V-O Eronen **ja kommodori** Jaakko Tikka**.

PERINNEPÄIVÄ RUSSARÖSSÄ 1.8.2005

Suomenlahden Meripuolustusalueen esikuntapäällikkö komentaja *Sakari Martimo* ***tarkastaa osaston seurassaan katselmuksen komentaja Suomenlahden Meripataljoonan komentaja komentajakapteeni*** *Ismo Korhonen.*

Kenttärovasti evp *Hannu Kivijärvi* ***pitää kenttähartauden. Vasemmalta komentajakapteeni*** *Ismo Korhonen,* ***komentaja*** *Sakari Martimo,* ***komentaja*** *Jarmo Valtimo,* ***puheenjohtaja*** *Veikko-Olavi Eronen.*

PERINNEPÄIVÄ RUSSARÖSSÄ 1.8.2007

Porkkalan Rannikkopataljoonan (nimen muutos 2007 vuoden alussa) uusi komentaja komentaja *Pekka Varjonen* ***ja edellinen komentaja komentaja*** *Ismo Korhonen* ***toivottavat perinnepäivän juhlaväen tervetulleeksi Russaröön.***

Päiväjuhlassa esiintyi Dragsvikin Perinnesoittokunnan kanssa laulaja *Ami Aspelund.*

RANNIKKOTYKISTÖN MUISTOLAATTOJEN PALJASTUKSET STORA KROKÖSSÄ JA BOLAXISSA 28.6.2006 SEKÄ JUSSARÖSSÄ 25.5.2007

Retkeläiset Krokön tykillä.

Rannikkotykistön muistolaattojen paljastustilaisuudet Stora Krokössä ja Bolaxissa 28.6.2006

■ Muistolaattojen paljastustilaisuuksiin osallistui sekä Hangon että Turun Rannikkopatteristojen Perinneyhdistysten jäseniä yhteensä n. 40 henkeä. Suomenlahden Meripuolustusalueen "Jurmo" toi Hangon itäsatamasta kyytiin tulleet ja Saaristomeren Meripuolustusalueen kaksi "Jurmoa" turkulaiset Gyltöstä ja Kasnäsistä. Sää oli vielä tuolloin koleahko, mutta aurinkoinen, merellä vallinnut navakka tuuli antoi sopivasti kyytiä matkalaisille.

Tilaisuuksien suunnittelu ja järjestelyt hoidettiin yhteistoiminnassa molempien yhdistysten kesken. Saarethan kuuluivat aluksi Hangon vastuualueeseen, 1960-luvun lopulla tapahtuneiden Hangon Rannikkopatteriston ja Turun Rannikkorykmentin vastuualueiden muutosten myötä ne siirtyivät turkulaisten alaisuuteen. Molemmilla saarilla rannikkotykistö vaikutti vuosina 1940–2000. Tykkikalustoina olivat 152/45 Canet, Krokössä oli kolme tykkiä ja Bolaxissa kaksi.

Sotatoiminta näillä saarilla ajoittuu jatkosodan alusta joulukuun alkuun 1941. Sotatoimien Hangon rintamalla päätyttyä Krokön tykit ja Bolaxin toimintakuntoinen tykki evakuoitiin jäänmurtajalla ja kuljetettiin maaliskuun alussa 1942 rautateitse Äänislinnaan. Tykeistä kaksi sijoitettiin Äänislinnan edustalle ja kaksi Väliniemeen. Vasta kesällä 1958 Kroköseen asennettiin kolme 152/45 CL -tykkiä jatkosodan aikaisiin asemiin.

Muistolaattojen kiinnityksen hoiti Turun Rannikkopatteriston Perinneyhdistys.

Everstiluutnantti Urho Myllyniemi piti kummallakin saarella ansiokkaan esitelmän linnakkeiden viime sotien aikaisista tapahtumista jopa kellontarkkoine aikoineen, milloin saarilta ammuttiin. Esitelmään toi mielenkiintoisen lisänsä esitelmöitsijän omakohtaiset kokemukset nuorena vänrikkinä syksyllä 1961, jolloin hän joutui uudelleen mittaamaan Krokön patterin tykkien paikat ja laatimaan linnakkeen puolustussuunnitelman. Topografisessa valmistelussa jouduttiin erikoisratkaisuihin, kun Krokö sijaitsi 21 ja 24 asteiden keskimeridiaanikaistojen saumalla. Mutta taitavana mittausupseerina hän sai tykit "oikeille paikoilleen". Näinhin edellä mainittuihin toimenpiteisiin vaikutti syksyn 1961 "noottikriisi", jolloin valmiutta kohotettiin rannikkotykistössä.

Muistolaattojen paljastustilaisuuksia kunnioittavat läsnäololaan Rannikkotykistön Perinneyhdistyksen puheenjohtaja eversti Juhani Niska ja Saaristomeren Meripuolustusalueen komentaja kommodori Kari Takanen sekä Rannikkotykistön muistolaattojen hankevastaava komentaja Ove Enqvist puolisoineen.

Hangon ja Turun Rannikkopatteristojen Perinneyhdistykset kiittävät Rannikkotykistösäätiötä ja Rannikkotykistön Perinneyhdistystä muistolaattojen toteuttamisesta! Kiitokset kaikille mukana olleille!

Veikko-Olavi Eronen

HANGON RANNIKKOPATTERISTON MUISTOLAATTA JUSSARÖN MERIVARTIOASEMAN SEINÄÄN

Toukokuun lopulla paljastettiin Hangon Rannikkopatteriston muistolaatta Jussarön merivartioaseman seinässä Hangon Rannikkopatteriston Perinneyhdistyksen toimesta. Patteristo toimi Jussarössä vuosina 1939–1987.

Viime sotien aikana patteristolla oli saaressa miehitettynä kevyt patteri. Merivartiosto oli aloittanut siellä toimintansa jo 1930-luvun alussa, mutta sotien aikana toimi mantereella ja lähisaarilla. Sodan jälkeen rannikkotykistö poistui saaresta ja merivartijat tulivat sinne takaisin. Patteristo piti saaressa kertausharjoituksia ja tykistölerirejä aina 1980-luvulle asti.

Merivalvonnan patteristo aloitti Jussarössä 1960-luvun alkupuolella. Merivalvonnasta vastasi henkilökuntaan kuuluva vartiopäällikkö apunaan kymmenkunta merivalvontaan koulutettua varusmiestä. Vartiopäälliköitä ehti tuona aikana olemaan yhdeksän henkilöä. Uudenmaan Prikaati piti kenttätykistöammuntoja saarella 1980-luvulta aina 1990-luvun loppupuolelle asti.

Muistolaatan paljastuksessa olivat mukana mm merivartioston edustajina Helsingin Merivartioalueen päällikkö komentajakapteeni Markku Aheristo, Jussarön aseman päällikkö yliluutnantti Olli Taattola ja asemalla vuorossa oleva henkilöstö, Porkkalan Rannikkopataljoonan komentaja, komentaja Ismo Korhonen ja hänen elokuun alussa aloittava seuraajansa komentajakapteeni Pekka Varjonen.

Rannikkotykistösäätiötä edusti muistolaattojen hankevastaava komentaja evp Ove Enqvist. Patteriston entisiä komentajia edusti eversti Olavi Aspinjaakko, joka kertoi omakohtaisia kokemuksiaan jatkosodan aikana Hangon rintamalla. Entisiä vartiopäälliköitä edusti yliluutnantti evp Erkki Koskinen puolisoineen. Vartiopäälliköiden puolisot toimivat aikoinaan saaressa tutkamittaajina. Yhdistyksen puheenjohtaja Veikko-Olavi Eronen totesi laatan paljastustilaisuudessa, että on surullista nähdä saariston muuttuvan siten, että rannikkotykistöstä jää linnakesaarille pelkkä muistolaatta.

Muistolaatan paljastuksen yhteydessä Perinneyhdistys kiitti Jussarön merivartioasemaa ja sen henkilöstöä vuosikymmeniä kestäneestä erinomaisesta yhteistyöstä luovuttamalla asemalle patteriston lippukilven, kilven otti vastaan aseman nykyinen päällikkö yliluutnantti Olli Taattola.

Perinneyhdistys luovutti ylilluutnantti evp Erkki Koskiselle Hankoniemen ristin muistoksi ja kiitokseksi patteriston hyväksi tehdystä työstä.

Asemalla nautittujen juhlakahvien jälkeen komentajakapteeni Markku Aheristo ja yliluutnantti Olli Taattola esittelivät asemalla merivartioston toimintaa.

Uudenmaan Prikaati hoiti paljastustilaisuuteen osallistuneiden kuljetukset Syndalenista pikaveneellä, josta kiitoksemme.

Veikko-Olavi Eronen

***Puheenjohtaja** V-O Eronen **luovuttaa lippukilven ylil** Olli Taattolalle*
***ja Hankoniemen ristin ylil evp** Erkki Koskiselle.*

KUVAKAVALKADI PERINNEYHDISTYKSEN JÄSENRETKISTÄ

Tykit ovat jäljellä muistuttamassa menneistä ajoista!

Muistojen Örö herkistää yhä

Luonnonkaunis saari avaamassa oviansa rajoitetulle matkailulle

➢ Monet muistot tulivat mieleen Hangon rannikkopatteriston Perinneyhdistyksen sunnuntaina järjestämällä retkellä Örön saarelle. Retkellä oli mukana paljon niitä jotka olivat aikanaan palvelleet tällä saarella joko vakinaisena tai varusmiehinä. Monet eivät olleet käyneet saarella sitten vuoden 1968, jolloin Örön linnake siirtyi Hangon rannikkopatteristosta Turun rannikkopatteriston alaisuuteen.

Örön linnake tyhjeni lopullisesti varusmiehistä muutama vuosi sitten. Saarella ei asu nykyään ketään vakituisesti, ja alueen valvontakin tapahtuu automaattisesti.

Mutta muuten saari on monessa suhteessa kuin ennen, vain varusmiehet ja kantahenkilökunta puuttuvat. Autioitunut kasarmi, tyhjä ruokala, hiljainen sotilaskoti ja entiset varasto- ja huoltorakennukset toivottavat saarelle tulijan tervetulleiksi. Sairaalakin on kunnossa, vaikka valmis vastaanottamaan potilaat heti.

Vesi- ja viemärijohto saarelle on kuitenkin katkaistu. Tämän vuoksi tupakointi on saarella mitä ankarammin kielletty.

Vanhaa hevostallia joku kaipaili, mutta siitä ovat muistona enää kivijalan osia.

Tykit sen sijana ovat siellä missä ne ovat aiemminkin olleet, joskin jo museotavarana.

Sotilaskotikin seisoo nyt autiona ja hiljaisena.

Jos järjestettyä matkailua saarelle joskus järjestetään, vanhojen muistojen ohella myös luonto on toinen valttikortti. Kuten muillakin puolustusvoimien käytössä olleilla saarilla luonto on säilynyt erittäin hyvin. Myös Örö on todella luonnonkaunis saari lehtoalueineen, rantoineen ja kallioineen, joista näkyy kauas merelle. Retkeläisten päällä kaarrelleet merikotkat toivat oman saaristotunnelmansa.

Öröseen ei toistaiseksi pääse kuin erikoisluvalla jollakin järjestelyllä matkalla tai retkellä. Jo seuraavana päivänä saarelle oli tulossa kuitenkin retkikunta Kasnäsin suunnasta.

Sotilasalueella vierailu vaatii aina omat koukeronsa. Perinneyhdistyksen puheenjohtaja Veikko Eronen kiittikin erityisesti **Pirjo Langea** kaikista käytännön järjestelyistä joilla vierailu Örössä mahdollistui sekä Marine Linesia kuljetusten joustavasta järjestelystä.-rl

Kirjoitus: *Rauno Laine, 2007.*

Örön kartta, toimistorakennus ja retkeläisiä kasarmialueella. Perinneyhdistys on tehnyt retket Öröseen 17.8.2002, 10.6.2007 ja 6.6.2009.

Retkeläisiä Hästö-Busössä, vasemmalla eversti evp Torsti Lahti ja rva Irma Lahti, sotmest evp Paavo Pohjonen, eversti evp Olavi Aspinjaakko, sotmest evp Erkki Ilkka.

KEVÄTRETKI JUSSARÖN SAARISTOON

Toukokuisena lauantaina viime keväänä Hangon Rannikkopatteriston Perinneyhdistys ja Hangon Suomalainen Kerho tekivät yhteisen jäsen-/perheretken Jussarön saaristoon.

Retki sai jättimenestyksen: yli 200 henkeä oli aamulla anivarhain kokoontunut Hangon itäsatamaan, josta Marine Linesin alukset Ms Summersea ja Ms Marina lähtivät kohden Hangon itäistä saaristoa. Valitettavasti kolmisenkymmentä henkeä ilmoittautuneista jäi pois, ehkä pelăteten sään koleutta, mutta päivää kohden sää vain parani, paluumatkalla aurinko paistoi jo täydeltä terältään.

Retki oli molemmille kerhoille ensimmäinen yhteinen tapahtuma. Mainittakoon, että Hangon Suomalainen Kerho täytti syksyllä 2004 jo 70 vuotta. Suomalaisen Kerhon satahenkisestä jäsenistöstä on vieläkin n. 20 % entisiä patteristolaisia. Patteriston henkilökunta on ollut voimakkaasti mukana Suomalaisen Kerhon toiminnassa mm. puheenjohtajina ja hallituksen jäseninä, tälläkin hetkellä puheenjohtaja ja kolmasosa hallituksesta on entisiä patteristolaisia.

Matkalla kummallakin aluksella Kaarle Lange ja Pekka Silvast kertoivat Hankoniemen historiasta mielenkiintoisia tapahtumia.

Ensin teimme parin tunnin pikavisiitin Hästö-Busön luonnonkauniille saarelle. Hästö-Busössä retkeläiset jaettiin useampaan ryhmään, jotka entisten patteristolaisten johdolla kiersivät lenkin saaressa. Aika tahtoi loppua kesken, nähtävää olisi ollut paljon!

Jussaröön saavuttua syötiin ensin kenttälounas,

Jussarön saari ja kaivostorni.

Hästö-Busön retki 8.6.2008, vasemmalta ev** Olavi Aspinjaakko, **tytär** Marja, **puheenjohtaja** V-O Eronen, **ja retkeläisiä laiturialueella.

Retki Rosalan viikinkikylään 6.6.2010. Retkeläiset lounaalla päällikön talossa.

Retkeläisiä Vaarlahden kannella matkalla viikinkikylään.

RUNSAASTI KERTAUSHARJOITUKSIA 1980- JA 1990-LUVUILLA

Toimin patteristo- ja rykmenttiupseerina vastaavissa organisaatioissa 1980-luvulla ja operatiivisen toimiston päällikkönä rannikkoalueen esikunnassa 1990-luvun ensimmäisellä puoliskolla. Puolitoistavuotinen ”kesävänrikki”-palvelukseni 1960- ja 1970-luvun vaihteessa, pääosan ajasta Russarön linnakkeen koulutusupseerina, loi myös pohjaa toiminnalleni yllämainituissa tehtävissä yli kymmenen vuotta myöhemmin.

1980-luku ja 1990-luvun alku olivat rannikkotykistön todellista kulta-aikaa: 100TK-tornikanuunat oli sisäänajettu ja toimivat moitteetta, 130TK-pattereita asennettiin 1980-luvun puolivälistä alkaen, kasarmeihin samoinkuin kantahenkilökunnan asuntoihin niin linnakkeilla kuin mantereellakin oli panostettu ja panostettiin edelleen, RADAL oli muuttunut RAVALiksi, jne. jne. Mutta mikä merkittävintä – myös tämän kirjoitelman osalta – varat huomattavaan määrään kertausharjoituksiakin olivat olemassa. Tämä oli tosiasia koskien sekä joukkojen että esikunta-harjoituksiakin. Löysin sotilaspassistani tältä ajalta merkinnät 12 harjoituksesta. Harjoitukset olivat siis ainakin esikuntatehtävissä toimiville lähes vuotuisia, kuin Sveitsissä konsanaan.

Kertausharjoituksista oli näin tullut osa merkittävän reserviläisjoukon säännöllistä elämää. Niinpä useampikin reserviläinen saattoi olla yhteydessä rannikkopatteriston kaadereihin kysyen, että missäs se käsky viipyy koskien harjoitusta, josta aiemmin oli puhuttu.

Harjoituksissa kantahenkilökunnan ja reserviläisten väliset suhteet muodostuivat läheisiksi ja harjoitusten suuresta määrästä johtuen syntyi myös ystävyyssuhteita, joista nautittin palveluksen ja harjoitusten ulkopuolellakin. Keskinäinen luottamus ja arvostus kehittyivät korkealle tasolle, toisin kuin joissakin viimeaikaisissa kirjoituksissa on arvosteltu. Monet reserviläisjohtajat toimivat siviiliammatissaan johtavassa asemassa, mikä asia usein noteerattiin vahvana etuna edistyksellisten kaaderien puolelta. Niinpä saimme tehtävissämme osallistua myös henkilöstö- ja sijoittamissuunnitteluun ja aktiivisesti vaikuttaa ainakin omien alaistemme valintaan.

Muistan, kun sain kunnian esittää rykmentin puolustussuunnitelman silloiselle puolustusvoimain komentajalle kenraali **Jaakko Valtaselle**. Jännitti tietysti joutuminen vanhan ja arvostetun rannikkotykkimiehen hampaisiin. Selvisin kuitenkin hänen tekemistään, muutamasta, kiperästä kysymyksestä, mutta merkittävää oli, että tarkastuksen jälkeisessä keskustelussa häntä kiinnosti kovasti meidän reserviläisjohtajien siviiliammatit ja niiden soveltaminen ja hyödyntäminen kertausharjoitustehtävässä.

Siviiliammateista keskusteltiin tietysti myös meidän reserviläisten kesken. Joskus herätti hilpeyttä, kun joku, jolla oli suurempi liikevaihto ja vastuu siviilissä ei saanutkaan vastaavaa vastuuta harjoitusorganisaatiossa. Kuitenkin uskallan sanoa, että saattoi havaita selvän positiivisen korrelaation siviilitehtävän ja suunnitellun SA-tehtävän vastuiden välillä. Mieleeni muistuu myös joku reserviläisten välinen siviilirekrytointi ja useamman yrittäminen. Toisin sanoen syntyi hyödyllisiä kontakteja sekä reserviläisille itselleen että tietysti kantahenkilökunnalle sotilasyksikön parhaan mahdollisen taistelukokoonpanon kehittämisessä.

Harjoitusten jälkeiset palautetilaisuudet olivat mielenkiintoisia ja usein reippaan avoimia ja rehellisiä. Itsekritiikkiä harjoittaakseni muistan, että hyväkuntoiset nuoret miehet saattoivat selvitä kolme neljä tilannevuorokautta hyvinkin pienellä unella ja jaksoon saattoi vielä mahtua luvattomat tai luvalliset tanssinpyörähdykset Maretissa tai Tammisaaren kaupunginhotellissa. Tästä seurasi, että vahvaan, 24 tuntia toimivaan vuorojärjestelmään ei kiinnitetty riittävästi huomiota ja loppuunpalaminen olisi ollut edessä, jos harjoituksen kesto olisikin ollut viikkoja. Taistelunkestävyys ja sen kehittäminen ovat varmasti nykyäänkin keskeisiä asioita joukkojen koulutuksessa.

Alokasaikana moni sai kuulla, että ei tänne armeijaan ole tultu viihtymään. Voin kuitenkin vahvistaa omalta ja monen reserviläiskolleegani osalta, että elementtejä, jotka tarkoittavat viihtymistä, esiin-

HanRPston johdon reserviläisten kertausharjoitus 26.–30.8.1991 Dragsvikissa, reserviläiset kouluttajineen, edessä keskellä patteriston komentaja evl *Heikki Rinne***.**

tyi monessa harjoituksessa. Tärkein niistä on tietysti yksikön yhteisten tavoitteiden saavuttaminen, yhdessä. Esikuntajoukolle linnakkeiden, pattereiden ja vaikkapa erillisten meritulenjohtueiden tarkastuskierrokset olivat huippumielenkiintoisia; sai raikasta meri-ilmaa, joka auttaa myös pitämään esikuntamiehen jalat tukevasti maassa. Usein tietysti jotkut hauskat sivuasiat ”armeijan harmauden” keskellä jäävät mieleen. Seuraavassa niitä pari.

Olimme saapumassa joukkojen harjoitukseen, missä esikunnat olivat myöskin vahvasti miehitetyt. Nuori alikersantti oli kirjaamassa sisään viiden reservinupseerin joukkoa Mau-maun (silloinen esikunta- ja huoltopatteri Hangossa) käytävällä. Kysymykseen, millä kulkuneuvolla saavuitte, hän sai vastauksen: purjeveneellä! Epäluuloisena alikersantti luuli meidän laskevan leikkiä hänen kustannuksellaan, mutta vakuuttui vihdoin kun kehoitimme häntä kiipeämään ylimmän kerroksen voimistelusaliin ja näkemään omin silmin veneen salin yläikkunasta. Meille kirjattiin saapumiskulkuneuvoksi ”muu” emmekä saanet matkakorvausta, mutta eivät ne purjehduskustannuksetkaan toisaalta kovin suuria olleet. Edellisen yön olimme viettäneet kiinnittyneinä Hästö-Busön laituriin ja illalla saimme tietysti nauttia savusaunan löylyistä. Siinä oli todellinen henkinen latautumismatka harjoitukseen ja samalla tuli jo tarkastettua suuri osa vastuualueestamme merellä.

Harjoitusten päätösillalliset ja -saunat olivat aina todellinen rituaali, kiitos ammattitaitoisen ja idearikkaan huoltohenkilöstön. Valkoiset pöytäliinat peittyvät herkuista ja juomista kovan harjoituksen jälkeen. Erään harjoituksen päättyttyä emme saaneet patteriston saunaa tilan puutteen vuoksi käyttöömme, mutta neuvokkaasti varasimme ajoissa Regatan saunan. Sinne huoltotoimiston päällikkömme, kuuluisan helsinkiläisravintolan keittiömestari, saapui valtavan kylmälaukun kanssa, jossa jäiden keskellä sojotti merkittävä määrä akvaviittipullojen ja olutpullojen korkkeja. Ongelmat alkoivat kun hotellin henkilökunnan edustaja saapui saunaan. Kymmenen markan seteli kädessä hän ystävällisesti poistui, mutta kävi muutaman kerran uudelleen ja se maksoi joka kerta sen kympin lisää. Saunominen juomineen siis onnistui ja ehdimme myös hyvissä ajoin ja hyväkuntoisina Bulevardille esikuntaan harjoituksen päätöspuhuttelua ja illallista varten.

Aika tietysti kultaa muistot ja kovan harjoituksen seurauksena moni siviilityönantaja sai katsella työpaikalla väsynyttä kotiutettua sotilasta päivän pari, joiden jälkeen tämä urho alkoi jo odottamaan uutta kertausharjoituskäskyä.

Hangossa, marraskuussa 2010
Kapt res Kimmo Mäkipeska

MUISTIKUVIA ÖRÖN LINNAKKEELTA VUONNA 1968

Ilmoittautuessani palvelukseen Örön linnakkeelle maaliskuun viimeisenä päivänä vuonna 1968. Tuolloin oli linnakkeen päällikkönä yliluutnantti **Thomas Eric Blom**. Sittemmin kesän jälkeen aina vuoden loppuun palveli linnakkeella vain kaksi upseeria, luutnantit **Mauri Ranta** päällikkönä ja allekirjoittanut.

Käytännössä jokainen linnakkeella palveleva oli velvollinen olemaan palveluksessa 24 tuntia vuorokaudessa riippumatta siitä, oliko kyse pyhä- tai juhlapäivästä, ilman mitään erillisiä lisiä tai korvauksia työajoista. Työnjaosta linnakkeella vastasi suvereenisesti linnakkeen päällikkö. Rannikkotykistön historiikit kertovat kuvaavin ”nimityksin” siitä kuinka yksinvaltiaina linnakkeiden päälliköt ”tiluksiaan” hoitivat. Russarön Ruhtinas, Örön Herttua, Utön Kreivi ja Lypertön (=Katanpää) Herra. Vielä 1920-30-luvuilla ja myöhemminkin linnakkeilla oli vain yksi upseeri. Kännyköitä ei ollut, ja viestisekä kulkuyhteydet olivat varsin puutteellisia. Linnakkeen päällikkö oli linnakeyhteiskunnan päämies sanan kaikissa merkityksissä! Tämä sama henki jatkui vielä pitkälle 1970-luvun lopulle, jolloin vasta perheet muuttivat linnakkeilta mantereelle, linnakkeiden kansakoulut lakkautettiin, hevoset tapettiin, televisio, juokseva vesi yms. tulivat saareen!

Örön linnake toimi Hangon Rannikkopatteriston 2. Patterina ja alokaskoulutuslinnakkeena vuoden 1968 loppuun asti, jonka jälkeen se sotilaslääninn rajantarkistuksen myötä siirtyi Turun Rannikkotykistörykmentin alaiseksi.

Muistan joitakin palvelukseni ensipäivien ja -vaiheiden erikoisuuksia Örön linnakkeelta 1968. Asuin perheineni muista erillään ns. ”kuudella tuumalla” aivan saaren eteläkärjessä olevassa isossa puutalossa. Olin saapunut mopedillani ruokatunnille kotiin, kun puhelin soi. Minua pyydettiin palaamaan toimistoalueelle, sanoin puhelimeen: ”Skruudaan vain yhden smirgarin ja tuun sitten”. Heti puhelimen sulkemisen jälkeen Pirjo-vaimoni kysyi minulta, että olenko varma siitä, että soittaja ymmärsi mitä olin sanonut. Myöhemmin selvisi, että soittajalla ei ollut harmainta aavistusta siitä mitä olin sanonut. Sittemmin luovuimme käyttämästä Stadin slangia kotikielenämme ja lähipiirissämme.

Jossain vaiheessa vuoden 1968 syksyllä oli minullakin vastavalmistuneena luutnanttina mahdollisuus viettää muutama arkipäivä lomaa. Olin lähdössä lomalle, mutta …. tuli yllättävä este. Esikunnasta Hangosta ilmoitettiin, että presidentin adjutantti eversti **Urpo Levo** tulee tarkastuskäynnille linnakkeelle, joten minun oli jäätävä linnakkeelle korkean vieraan oppaaksi ja vastaanottajaksi. Oli täysin mahdotonta kuvitella mitään selkeää syytä siihen, että Tasavallan Presidentin adjutantti tulee tarkastuskäynnille syrjäiselle rannikkolinnakkeelle ulkosaaristoon. Vähän myöskin ihmetytti se, että eversti saapui merivartioston veneellä, eikä patteriston yhteysaluksella. Olin häntä vastassa Örön linnakkeen isolla laiturilla, joka on varsin kaukana kasarmi- ja toimistorakennuksista ja muista asuinrakennuksista.

Tehtäväni vierailun isäntänä osoittautui erikoislaatuiseksi. Siviilipukuinen eversti ei käynyt näyttäytymässä linnakkeen henkilökunnalle tai varusmiehille. Liikuin hänen kanssaan kaksistaan linnakkeen länsipuolisella ranta-alueella ja vastailin hänen kysymyksiinsä. Ne koskivat enimmäkseen parhaita kalapaikkoja saaressa ja lähivesillä. Häntä kiinnosti tietää mikä oli paras heittouistin näillä vesillä. Mielestäni sininen pitkä ”Hilo-uistin” oli silloin ns. ”kova sana”. Eversti tuntui ottavan ”onkeensa” neuvoni. Iltapäivän päätteeksi opastin everstin linnakkeen ruokalaan syömään. Kysyin ruokaillessamme vaivihkaa mahdollisuutta päästä hänen matkassaan merivartioston veneellä Kasnäsiin, josta varmaan pääsisin jollakin bussilla jatkamaan matkaani kohti Helsinkiä. Tähän hän vastasi, että pääsen hänen matkassaan Helsinkiin asti ja haluamaani osoitteeseen siellä, sillä häntä odotti virka-auto Kasnäsin rannassa. Niin pääsin presidentin adjutantin autolla Helsinkiin aloittamaan lomani.

Eversti Urpo Levon vierailun syy selvisi vasta myöhemmin, kun sain 7.10.1968 tietää, että Örön linnakkeen päällikkö oli ottanut linnakkeen pohjoislaiturilla vastaan korkea-arvoisia vieraita, presidentti **Urho Kekkosen** Suomesta ja Neuvostoliiton pääministeri **Kosyginin**. Korkea-arvoiset vieraat ja heidän seurueensa jäsenet eivät tietääkseni jääneet testailemaan Levon kanssa valitsemiamme uistimen

heittopaikkoja Örössä, mutta sen sijaan he kalastelivat lähivesillä ja Örön länsipuolisessa Vänön saaressa, jossa vierailivat paikallisen kalastajaperheen kotona. Epävirallisten tietojen mukaan Kekkonen voitti tähän erikoislaatuiseen korkeantason valtiovierailuun kytketyn ”kalastusmaaottelun” Suomi – Neuvostoliitto Hiittisten-Örön-Vänön vesillä 7.10.1968. Arvatenkin sininen pitkä Hilo-uistin toi voiton kotiin!

Kirjassa *Bengtskär, Majakka, Koti ja taistelutanner* (**Paula Wilson**, 2001) majakanvartija **Alfons Erikson** kertoo (ss 124–125) kesäkuun 5. päivän tapahtumista 1968. Täsmennän hieman kirjassa kuvattua tapahtumien kulkua. Örön järeässä betonisessa tulenjohtotornissa tähystävä merivalvoja – varusmies – havaitsi merellä jokunen kilometri Bengtskärin majakasta länteen vahvan mustan merestä korkealle nousevan savupilven kesäkuun 5. päivänä 1968. Havainto kirjattiin heti kellonaikana, suuntana ja arvioetäisyytenä merivalvonnan havaintopöytäkirjaan. Voimakkailla merivalvontakiikareillakaan ei merestä kyennyt erottamaan savun lähdettä. Riensin hälytettynä paikalle tulenjohtotorniin tähystämään. Etäisyysarvioni oli n. 10 km etelään tähystyspaikasta. Linnakkeella ei ollut käytössä minkäänlaista nopeaa tai avomerikelpoista venettä, jolla olisi voinut mennä paikalle katsomaan ja tunnistamaan savun lähdettä. Niinpä soitin puhelimella Bengtskäriin, veivasin puhelinta miltei varttitunnin, kunnes yllättäen siihen vastasi murtaen suomenkieltä puhuva majakanvartija. Kerroin hänelle linnakkeen savuhavainnosta merellä ja kysyin olisiko heillä nopeata venettä, jolla voisivat käydä katsomassa mikä merellä palaa? Selvisi, että majakanvartijat eivät olleet siinä vaiheessa vielä havainneet kohdetta. Majakanvartijat lupasivat lähteä nopealla veneellään tarkastamaan tilanteen. Näin myös tapahtui ja he onnistuivat pelastamaan palamaan syttyneen ja uponneen moottoriveneen kaksi miestä, jotka kumilautan varassa ja pahasti kylmettyneinä toipuivat puhekuntoon vasta majakan voimakoneen lämminilmapuhalluksessa. Pelastustoimesta on hyvä selvitys majakkakirjassa. Jokunen päivä myöhemmin tästä veneonnettomuudesta kerrottiin Yleisradion veneradio-ohjelmassa. Siitä selvisi, että vene oli kuulunut kilpa-autoilijana tunnetulle **Paanaselle**, joka oli toinen pelastetuista. Vene oli dieselkäyttöinen ja saanut Hangon satamassa vahingossa bensiiniä polttoaineeksi.

Vene-radio-ohjelmassa kerrottiin myös se, että Örön merivalvontamiehenä toiminut varusmies oli havainnut onnettomuuden ja savun merellä, joiden perusteella oli tehty hälytys ja pelastustoimet olivat onnistuneet. Myönsin linnakkeenpäällikön sijaisena ko. merivalvontamiehelle asiaankuuluvan kuntoisuusloman. Myöhemmin sain vakuutusyhtiöltä kirjeen, jossa pyydettiin merivalvontapöytäkirjasta otetta, josta selviää merivalvonta-aseman tekemät havainnot kohteesta ja uppoamispaikasta. Linnakkeen päällikön sijaisen ominaisuudessa en voinut vakuuttaa veneen uppoamista, koska sitä ei voitu varmuudella todeta linnakkeelta, mutta kaikki muut tarvittavat suunta- ja paikkatiedot vakuutuskorvausta varten sittemmin tapahtumasta toimitettiin. Varmasti Bengtskärin majakanvartijatkin antoivat asiaan omat lausuntonsa.

Örön linnakkeella tapahtui tuona lyhyenä palvelusaikanani 31.3–31.12.1968 varsin paljon mielenkiintoisia ja muistiin lähtemättömästi jääneitä asioita, niin iloisia kuin surullisiakin. **Johanna Pakola** on Örötä ja muita suljettuja saaria käsittelevissä kirjoissaan kertonut niistä paljonkin. Mutta voin vielä todeta, että paljon olisi vielä kerrottavaa. Täytyy vain toivoa, että mahdollisimman moni tämän kirjoituksen lukija ryhtyisi kirjoittamaan asioita muistiin niin kauan, kuin on olemassa niitä henkilöitä, joilla näitä muistoja vielä on!

Tiettävästi eduskunnan istuva puhemies **Sauli Niinistökin** on syksyllä 1968 palvellut alokkaana Örön linnakkeella. Hänellä ja monella muulla Örössä palvellella varusmiehellä, henkilökuntaan kuuluneella tai linnakkeen pienoisyhteiskunnassa asuneella perheenjäsenellä lienee vielä paljon mielenkiintoista ja omakohtaista sanottavaa vaiheistaan ”miesten koulussa” kaukaisella merensaarella sijaitsevalla Örön rannikkolinnakkeella. Sitä odotellessa!

Näin muisteli silloinen luutnantti ja nykyinen majuri evp VKA Lange 5.1.2011 Hangossa

KATSAUS HANKONIEMEN JA RUSSARÖN MENNEISYYTEEN

Ennen kuin Ruotsi alkoi 1700-luvun lopulla linnoittaa Hankoniemen edustan saaria, oli niemen kärjessä vain Hangonkylän viisi taloa. Isonvihan jälkeen 1723 oli Hangonkylässä asuttuna vain kaksi, Täcktomissa viisi ja Santalassa kaksi taloa. Väki oli paennut Isonvihan aikana Ruotsiin. Hangonkylän asukkaat olivat kruunun talonpoikia ja heidän velvollisuuksiinsa kuului toimia luotsina, josta he saivat osittaisen verovapauden. 1788 elokuussa venäläiset polttivat Hangonkylän ja Täcktomin kylän rakennukset. Asukkaat pakenivat Bromarfin puolelle. Hangonkylän asukkaiden pääasiallinen elinkeino oli maaviljelyksen lisäksi silakankalastus ja myynti. Myyntituloilla voitiin ostaa viljaa. Omat pellot eivät tuottaneet tarpeeksi elämiseen, ne olivat laihoja entisiä kaskimaita. Niityt olivat huonoja, hiekkamaassa kasvoi melkein pelkästään sammalta.

1700-luvun lopulla Ruotsi linnoitti niemen edustan 3 saarta ja Kuningattaren vuoren. Linnoitustöiden seurauksena asutusta alkoi syntyä niemen etelärannalle, josta aikanaan kehittyi Hangon kaupunki 1874. Kaupungin syntyyn vaikutti rautatien valmistuminen yksityisin varoin Hankoon 1873 ja hyvä talvisatama.

Russarön saarta on kutsuttu joskus kauan sitten Ruutsaareksi tai Ruussaareksi, saari oli Hangonkylän eteläisin saari. Tunnusmajakan valmistuttua 1752, alettiin saarta kutsua Båklandetiksi. Samaan aikaan kun rannikon edustan saaria linnoitettiin, perustettiin Russaröön luotsipaikka. Russarön ensimmäiset asukkaat olivat luotsit, 1795 **Isaac Larsson** ja **Gabriel Larsson** sekä luotsirenki (luotsioppilas) **Gabriel Gabrielsson** perheineen. Luotsit tulivat Tulliniemestä. Luultavasti silloin rakennettiin Russarön ensimmäinen asuinrakennus vanha luotsitalo. Se sijaitsi lähellä nykyistä laituria pienen lahden pohjoisrannalla. Rakennuksessa oli viisi asuinhuonetta, kaksi varastohuonetta ja yhteinen keittiö. Kun valomajakan rakentamiseen saatiin lupa 1827, rakennettiin majakanvartijoita varten asuinrakennus, jossa oli viisi huonetta ja yhteinen keittiö. 1800-luvun lopulla parannettiin majakanvartijoiden ja luotsien asumisoloja ja rakennettiin nykyiset asuinrakennukset Majakkatalo ja Luotsitalo. Luotsitalossa oli kolme rappua, jokaisessa neljä huoneen ja keittiön käsittävää asuntoa. Majakkatalossa oli kolme huoneen ja keittiön asuntoa majakanvartijoille ja yksi kahden huoneen ja keittiön asunto majakkamestarille.

1910-luvulla Russarön saari linnoitettiin, sinne rakennettiin kolme yhdeksän tuuman jaosta ja lisäksi majakkaniemeen kevyt patteri. Saari muuttui silloin sotilasalueeksi. Talvisodan alla 1939 lokakuussa siviilit joutuivat evakkoon. Sotien jälkeen eivät luotsit enää palanneet saarelle ja luotsiasema katosi Russaröstä, majakanvartijoitakin oli vain yksi. Kun 1949 majakka sähköistettiin, majakalla oli vielä majakkamestari ja yksi majakanvartija, nekin vain 1950-luvun alkupuolelle, jolloin toimet lakkautettiin.

Vaittia ajetaan vasemman jaoksen katolle. Vaitin vinssiä käytettiin apuna putken vetämisessä jaoksen katolle.

Ykköstykki asennettuna. Kuvat** Urpo Iivosen **kokoelmista.

Kuvassa on vuoden 1961 alokaspatteri ja osa henkilökuntaa. Eturivissä vasemmalta lukien kers *Erkki Kuronen* ***toisen alokasjaoksen johtaja, vääp*** *Jukka Laukkanen* ***talousau, yliv*** *Heikki Järvenperä* ***patterin vääpeli, ylil*** *Helkko Viitanen* ***patterin päällikkö, ylik*** *Osmo Jokela* ***ensimmäisen alokasjaoksen johtaja, kers*** *Veikko Salkunen* ***toisen jaoksen varajohtaja ja v-alik*** *Paavo Pohjonen* ***ensimmäisen jaoksen varajohtaja.***

Sotien jälkeen rakennettiin Russaröön muiden rakennusten lisäksi lisää asuntoja, viiteen taloon tuli yhteensä yhdeksän asuntoa. 1950- ja 1960-lukujen taitteessa kasarmi peruskorjattiin. 1961 kesällä asennettiin viimeiset yhdeksäntuuman tykit paikoilleen (ykkös- ja viitostykki). 1960-luvulla Rusarössä koulutettiin alokkaita, mittausmiehiä, miehistöjä kevyelle ja järeälle patterille sekä merivalvontamiehiä.

Kasarmin ollessa vielä korjauksen alla, koulutettiin 1961 helmikuun alokkaat jo Russarössä. Alokkaat oli majoitettuna luotsitaloon ja rakennukseen 19 alokasajan. Huhtikuun alkupuolella päästiin kasarmille. Kasarmin peruskorjauksen yhteydessä varustettiin yläkerran luokat merivalvontakoulutusta varten. Toiseen luokkaan tuli harjoitustaso ja toiseen aluekeskus tarvittavine puhelinyhteyksineen. Ulkoharjoituksia varten saatiin tarvittava radiokalusto.

Huoltotilanne parani 1960-luvun puolivälissä, kun saareen saatiin vesijohto mantereelta ja laskettiin uusi sähkökaapeli. Siihen loppuivat jatkuvat sähkökatkokset. Aikaisemmin jännite oli niin huono, ettei voitu jääkaappeja hankkia. Sitten tuli vielä televisio lisäämään viihtyvyyttä. Niin jatkui elämä melko rauhaisaa latuaan, päälliköt ja henkilökunta vain vaihtuivat. Ainoa ”häiritsevä” tekijä oli 1960-luvun loppupuolella naapurimaan johtajan hävittäjävierailu. Vierailu olikin sitten aivan erityinen luku saaren ja koko maan historiassa.

Hangossa 30.10.2010
Erkki Kuronen

KUVAKAVALKADI HÄSTÖ-BUSÖSTÄ 1980-LUVULTA

Reservialiupseerikurssin omaistenpäivän ruokailu sujuu päivystävän upseerin linnakkeen vääpeli **Risto Muuron** tarkassa valvonnassa.

Reservialiupseerikurssin päätös- ja ylentämistilaisuus Hangon upseerikerholla.

Patteriston syysleiri on päättymässä loppukatselmukseen.

Harjoituksen jäljiltä on kertynyt laatikkokaupalla hylsyjä tykkihallin ja savusaunan maastoon.

Aikoinaan linnakkeen pääkalusto 152 50 Tampella.

Auringonkukkia sotilaskodin seinustalla.

1980-luvun lopussa linnakkeelle rakennettiin golf-kenttä. Linnakkeen päällikkö **Vesa Tuominen** ja linnakkeen vääpeli **Risto Muuro** ottavat laiturilla vastaan avauslyönneille saapuvia yhteistyökumppaneita.

Golfin avajaisjuhlallisuuksissa **Pekka Silvast** kertoo saaren historiasta, jonka jälkeen avattiin kenttä, kylvettiin savusaunassa ja nautittiin runsaista pöydän antimista. Vieressä **Kari Salomaan** tyylinäyte golf-kentällä vanhan kasarmin edustalla.

Linnakkeen liikuntailtapäivä linnakkeen päällikön **Tapio Maijalan** johdolla. Liikkumassa varusmiehet ja henkilökunta. Tikanheittomestari keskittyy.

Kalasaalis valmistuu Luotsilahden laiturimaastossa. **Kari Salin** valmistaa herkkuja **Marjukka** ja **Markku Muuron** katsellessa.

Syksyn loistoa.

Hangossa maaliskuussa 2011
luutnantti evp Risto Muuro

KUVAKAVALKADI PERINNEYHDISTYKSEN ERI TAPAHTUMISTA

Vuosikokous Russarön linnakkeella 15.3.2003. Kokousväki saapuu Ka Vänöllä linnakkeen laiturille.

Kokousväki linnakkeen auditoriossa kuuntelemassa päivän ohjelmaa ennen kokouksen alkua. Etualalta vasemmalta **Henry Nyman**, **Ulf Bergen**, **Kaarle Lange**, **Pirjo Lange**, sihteeri **Leena Lindfors**, selin puheenjohtaja **Veikko-Olavi Eronen**.

Vuosikokouksen alussa Sotainvalidien Veljesliiton Hangon osaston varapuheenjohtaja **Henry Nyman** ojensi Perinneyhdistykselle Sotainvalidien Veljesliiton Länsi-Uudenmaan piirin standaarin, vastaanottivat puheenjohtaja **V-O Eronen** ja varapuheenjohtaja **Jarmo Valtimo**.

Hangon Suomalainen Kerho ry luovutti ikuisesti kiertävän *Elämän Liekki* -patsaan Perinneyhdistykselle 13.12.2003 ravintola Piratessa. Luovuttajat, oikealla HSK:n varapuheenjohtaja **Into Johansson** ja vasemmalla taloudenhoitaja **Jouko Parviainen**, keskellä vastaanottajat **Risto Muuro**, **Veikko-Olavi Eronen** ja **Kauko Juhola**.

Suomenlahden Meripataljoonan komentajien tehtävien vaihtoon liittyvä vierailu 18.3.2004 maanpuolustusyhdistysten kokoushuoneistossa Hangossa, mp-yhdistysten puheenjohtajia tapaamassa. Tehtävien luovuttaja komentaja **Esko Kaunisto** istumassa keskellä ja vastaanottaja komentajakapteeni **Ismo Korhonen** seisomassa.

Vasta valittu hallitus järjestäytymiskokouksessa Russarössä perinnetuvassa 20.3.2004. Vasemmalta **Jarmo Valtimo**, **Risto Muuro**, **Väinö Nurmi**, **Reino Merikukka**, **Kari Aarva**, puheenjohtaja **Veikko-Olavi Eronen** ja **Pirjo Lange**. Kuvasta puuttuvat **Ulf Bergen**, **Leena Lindfors** ja **Mauri Ranta**.

Vuosikokous 11.3.2006 Haagapuiston koululla. Vasta valittu hallitus, vasemmalta takaa varapuheenjohtaja **Jarmo Valtimo**, **Väinö Nurmi**, **Kari Aarva**, **Oiva Lyytikäinen**, **Reino Merikukka**, edestä **Pirjo Lange**, puheenjohtaja **Veikko-Olavi Eronen**, sihteeri **Leena Lindfors**, **Risto Muuro**. Kuvasta puuttuu **Ulf Bergen**.

Talvisodan päättymisen muistohetki. Lauantaina 13.3.2010 tuli kuluneeksi 70 vuotta Talvisodan päättymisestä. Talvisota päättyi 12.3.1940 Moskovassa allekirjoitettuun rauhansopimukseen ja 13.3.1940 rauhansopimus astui voimaan ja sotatoimet loppuivat. Hangossa pidettiin kaksikielinen muistohetki 13.3. iltapäivällä kirkossa, vastaavasti kuin täällä järjestetty Talvisodan syttymisen muistotilaisuus 30.11.2009. Muistohetki aloitettiin seppeleenlaskulla veteraanikivellä. Molemmat tilaisuudet pidettiin Perinneyhdistyksen aloitteesta.

Perinneyhdistyksen hallitus 24.1.2011 maanpuolustusyhdistysten kokoushuoneistossa. Vasemmalta **Ulf Bergen**, **Kimmo Mäkipeska**, **Oiva Lyytikäinen**, **Pirjo Lange**, puheenjohtaja **Veikko-Olavi Eronen**, sihteeri **Airi Lasanen**, **Kari Aarva**, varapuheenjohtaja **Jarmo Valtimo**, **Reino Merikukka**, Porkkalan Rannikkopataljoonan edustaja kapteeniluutnantti **Hannu Koski**. Kuvasta puuttuu **Risto Muuro**.

Sydämellinen kiitoksemme
***Hangon Säästöpankkisäätiölle** juhlajulkaisumme*
painatuskustannusten tukemisesta sekä
kaikille Teille yrityksille ja yksityishenkilöille,
jotka olette tukeneet tätä julkaisuamme ja
juhlavuotemme toimintaa!

–Hangon Rannikkopatteriston Perinneyhdistys ry

Andelsbanken Raseborg – Osuuspankki Raasepori

Andelslaget Varuboden – Osuuskunta Varuboden

Fermion Oy

Hangon Apteekki – Hangö Apotek

Hangon Optiikka – Hangö Optik

Hangon Siivous ja Huolto

K-Supermarket Hanko – Hangö
Mattsson & Rajamäki

Maahantuonti – Import, Oy Axel Liljefors Ab Ltd

Mannerin Konepaja Oy

Suomen Vapaasatama Oy – Finlands Frihamn Ab

Apteekkari Matti Sysmäläinen

TB Bar – Baari G Laitinen

Uuttera Oy
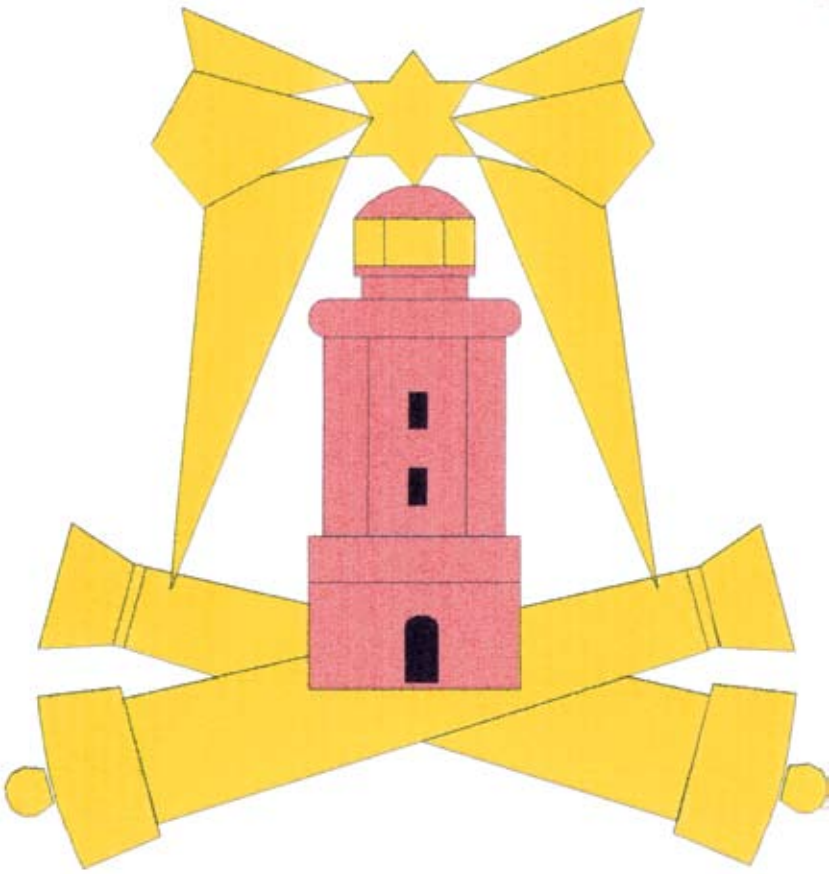
Vartioimisliike P Heinonen Oy